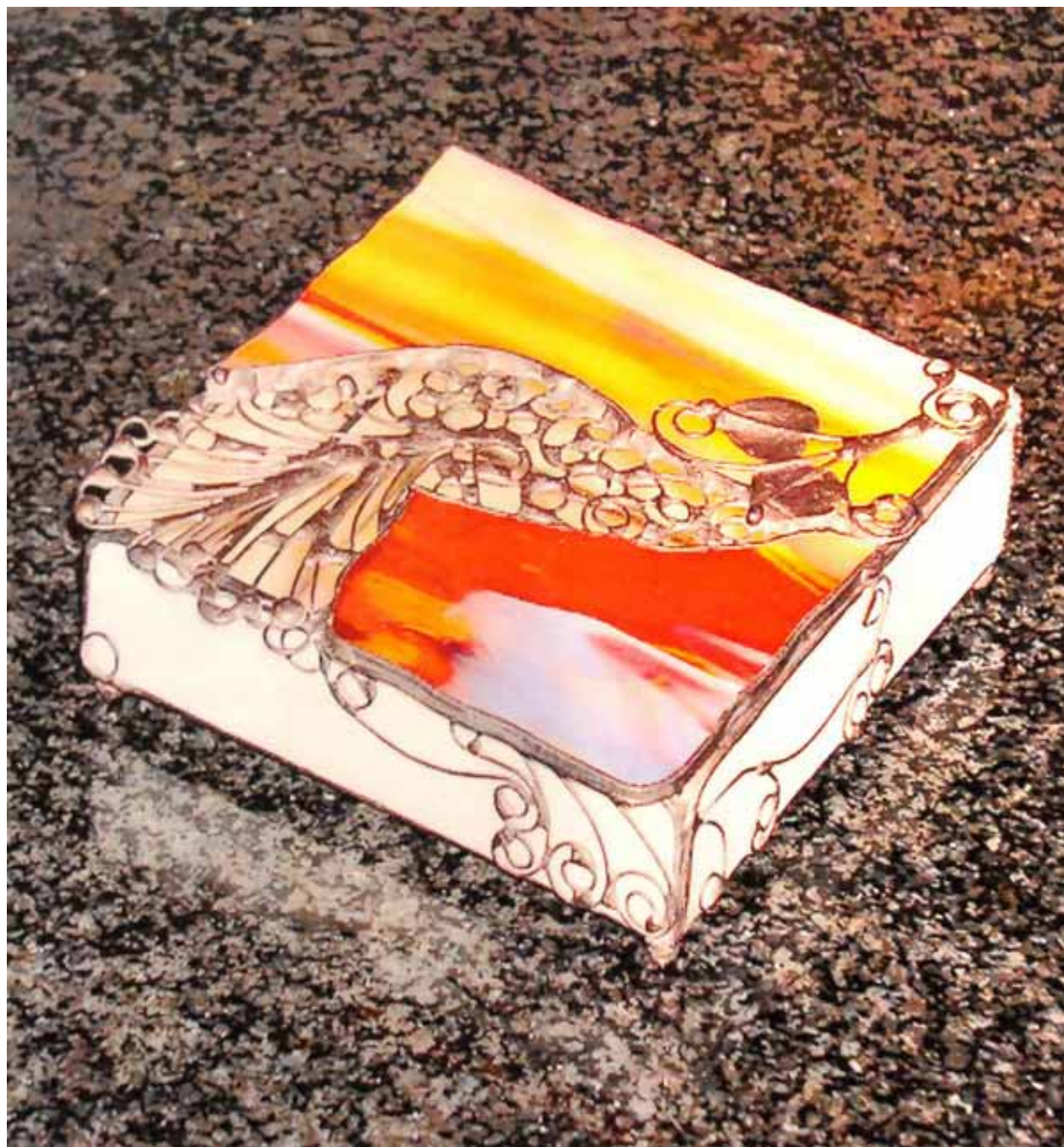

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

V. évfolyam 2. szám, 2010. február

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Nagy Gabi: Pávás doboz

Tartalom:

3. o.: **Hószínű imák;** (Ketykó István verse)
4.-5. o.: **Bánat torta;** (Pongrácz Ágnes verse)
6. o.: **Régi költőkre II.;** (Végh Tamás verse)
8.-11. o.: **Csupasz kezekkel;** (Kő-Szabó Imre írása)
12.-14. o.: **A pláza;** (Kovács T. István írása)
16.-20. o.: **Ablak az égre;** (Móritz Mátyás versciklusa)
22.-29. o.: **Ipolyvece történetéből; Magyarnándor történetéből;** (Végh József képes helytörténeti írása)
30. o.: **Emlékezni jöttünk;** (Kontra Marika Szvita verse)
32. o.: **Bendegúz fia;** (Csapó Lajos verse)
34.-35. o.: **József Attilának; Hamvazószerdán;** (Csáky Károly versei)
36.-44. o.: **Most látható a természetben 2010. 2. március;** (Balog István természetismereti rovata)
46. o.: **Bár ne tudnám, Miklós;** (Makkai László verse)
48. o.: **Változás;** (Maglódi Imre verse)
50. o.: **Memento mortuus;** (Százdi Sztakó Zsolt verse)
52.-56. o.: **A fekete hegedű;** (Kirilla Teréz írása)
58. o.: **Emma asszony;** (Szájbely Zsolt írása)
60. o.: **Virradásod;** (Székács László verse)
62.-75. o.: **Vámosmikola szakrális emlékei;** (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
76.-83. o.: **Beszámolók;**
84. o.: **Magyar Nagypéntek;** (Hörömpő Gergely verse)
86.-87. o.: **Auditor: Bandi bá’;** (Szávai Attila írása)
88.-89. o.: **Egyszer volt;** (Ács Bódog írása)
90.-94. o.: **Pályázatok;**
95. o.: **Impresszum;**

E havi számunkat *Nagy Gabi*, a Tolmácson élő és alkotó üvegműves-képzőművész üvegtárgyainak, rajzainak fotóival díszítettük. A fotókat Girasek Károly, lapunk webmestere készítette a február 18.-án, Rétságon megnyitott kiállításon. Köszönet az Alkotónak és a fotók készítőjének a közlés jogáért. Gratulálunk a művésznőnek, és további sok szép sikert kívánunk pályáján. A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Hószínű imák

Ölébe ejtett kezében

csillagok barázdálják

sorsomat -

értem élt

s én érte

ráncok kiáltják

gondomat -

értem élt

s én érte

éveit kockákként sorba rakva

gyermekszemmel nézem

tejfehér haját -

értem élt

s én érte

fogaim közül vércse-vijjogással

szállnak feléje

hószínű imák.

(1976)

PONGRÁCZ ÁGNES

Bánat-torta

*- Hozzávalók egy személy részére
internetről letölthető receptben -*

*Huszonöt deka csalódáshoz
és tizenöt deka önbecsapáshoz
folytonos keverés mellett öntsünk
két deciliter reménytelenséget...*

**Álmod a len-hajú éjjel,
előtted apró csillagok gyúlnak, röppenek, múlnak,
búcsúznak rejtett, halott kapukban:
megunt mosollyal vársz a Napra,
szemhéjaidban tükröket tartasz.
Gyöngyszemek az órák,
elgurulnak.
Távolodom.
Nincs rajtam áldás, nem fog az átok,
kezemből föld lesz,
kinyílnak onnan furcsa virágok,
elhagyott lelkem zöngéi a szélben.
Már messziről nézlek,
látom az álmod,
a len-hajú éjjelt.**

*...adjunk hozzá fél tucat el-nem-csókolt csókot
mázsányi meg-nem-mozdult érintést
továbbá késhegynyi féltékenységet
vagy két kávéskanál önérzetet
ízlés szerint
ezeket még legalább félórán át keverjük
ügyelve arra
hogyan csak jobbra és egyszer se balra
eközben képzeljük el egy pusztában kiszáradt magányos fát
szürrealista színekkel
olajos szürke vagy vörös háttér előtt
feketén
levéltelenül...*

**Látom az álmod, a len-hajú éjjelt,
óvó-angyalaim betakarnak.
Porszem száll a fényben,
anyag az anyagban,
benn és felette varázsol a lélek.
Látom az álmod,
vagyok a hajnal,
óvó-angyalaim betakarnak.**

*... a kész masszát
takonnyal kikent és bánat-liszttel megszórt
koporsó-szerű tepsibe tesszük
előzőleg bemelegített pokoli hőmérsékletű sütőben
több napon (vagy heteken) át sütjük
tálalás előtt jéggé dermedt könnycseppekkel díszíthetjük...
rendkívül fontos
hogy senkit sem kínálhatunk meg belőle
hanem az utolsó morzsáig mindet
egymagunk megesszük*

VÉGH TAMÁS

Régi költőkre II.

Jöttek a Somló felől, jöttek fehéringesen,
Mikor az elképedt egekre bárányfelhőt karmol a szél.
Pista nagy, karimás kalapban, mellette László lépdel
Újranőtt inain ruganyosan, szinte szökell,
Kormos és Zelk ballagnak egymásba karolva,
Mögöttük, pár kortyra összehajolva
Szilágyi, Sinka, Ratkó és Berda,
Balladát dúdolva, kulacsát körbeadja.
Mármori kövén ülve Dániel úr beszélget
Ferenccel, elpergett közülük rég a sértett harag,
S mint üde fuvallat, hangjukat derű szövi át.
János melljük telepszik, Sándor csendesen
Pipára gyújt. Tűnődve hallgatja őket Mihály,
S könyvtárnyi magánya ott fénylik szemében.
Endre és Attila, mintha csak éppen arra járna,
Mosolyogva néznek szépen a régi társaságra,
Akárcsak Miklós, aki új versét írja noteszába,
S mint egy angyal, leszáll a béke csendesen.

Jöttek a Somló felől, jöttek fehéringesen.

Kínai állatok

KŐ-SZABÓ IMRE

Csupasz kezekkel

A vasúti jegypénztárnál hosszú sor állt. Csaba előtt legalább még húszan váraoztak. A barna hajú nőt figyelte, aki a kalapját igazgatta. Ez a kalap tűnt fel neki először. Nagy igyekezetében a nő leejtette a pénztárcáját. – „Itt az alkalom!” – ismerte fel a lehetőséget Csaba. Kilépett a sorból. - Bocsánat, tessék! - felvette és nyújtotta. - Ó, köszönöm! – mondta a nő. – Szívesen! - Nem is vettem észre. - Előfordul. Jegyet vált? - Igen. - Megengedi, segíthetek? – de, nem akart tolakodónak tűnni. – Köszönöm! - Hová utazik? - Nagykanizsára! - Micsoda véletlen. - Maga is oda? – kérdezte és megigazította a kalapját. - Nem! Csak arra. Fonyódig együtt utazunk.

Felsegítette a nő csomagját. Szembe ültek egymással. Fialább volt. Csaba egy jó huszonötösnek nézte. Izmos, formás testén kedvvel legeltette szemét. - Kettesben elviselhetőbb az utazás – szötte a beszéd fonalát tovább. - Beszélget az ember – mondta a nő egyszerűen. - Gyorsabban telik az idő.

A vonat lassan dőcögött, a kerekek egyenletesen csattogtak. A csomagtartóban összeverődtek a csomagok. - Csak nem fog a fejünkre esni? – aggodalmaskodott a kalapos nő és tekintete egy pillanatra megakadt Csabán. - Nem hinném! – mondta lazán a fiú. Egymáshoz közelebb tolt a csomagokat. Leült, összeért a térdük. - Bocsánat! – udvariaskodott. - Á semmi! – legyintett könnyedén a nő.

Megigazította a szoknyáját, kemény combja felvillant. Csaba huszonnyolc évesen, nagyot nyelt.

- Szüleihez utazik? – kérdezte a nő és élvezte a fiú zavarát. - Igen! - Sűrűn jár haza? - Nem! Mostanában ritkábban. - Nem szeret hazautazni? - Haza igen. Csak vissza rossz jönni. - Nem szereti Pestet? - Egyedül mit kezdjen az ember? - Maga fiatal még! - A fiatalság nem védjegy! - Megismerkedik valakivel és már nincs is egyedül! - Nem megy mindig olyan könnyen! - Nem hinném. - Ha akarok, akkor sohasem sikerül! – magyarázta Csaba és maga sem hitt ebben. - Velem sem akart? – kérdezte a barna hajú nő és megint igazított a szoknyáján, ügyes, apró mozdulatokkal. - A véletlen hozta! – erősítette meg Csaba. - Hamar ment. Nem is volt nehéz. - De nem mindig utazik az ember. - És nem mindenki ejti le a pénztárcáját?! - Biztosan véletlen volt! – jegyezte meg Csaba. - Ezt nem tudhatja. - Így szokott ismerkedni? - Ne sértsen meg, tényleg véletlen volt.

Ebben is maradtak. A vonat lassan, komótosan róttá a kilométereket. Szó esett köztük sok mindenről. Csaba legszívesebben arról beszélt, hogy szereti a foglalkozását. Üzletkötő egy német cégnél, szerszámokat árul, fűröt, köszörűt, még vésőt is. Ez jól kiegészíti elképzelését, hiszen lakatos az eredeti szakmája. Sportol, karate a kedvence. A lány egy kicsit csodálkozott. Csabának el kellett magyaráznia, mi is az? Karate, keleti küzdősport, jelentése szerint üres kezűt szimbolizál. – Képzeld el, úgy kell harcolni, hogy nincs a kezébe semmi, bot vagy más eszköz, csak a két csupasz kezéd.

Két danos bajnok vagyok! – húzta ki magát Csaba. – Nem lehet könnyű! – mondta Eszter. Majd ő is vallomást tett a csattogó kerekek kíséretében életéről. Érettségi után fodrásznak tanult, ez lett a szakmája és ma is bodorítja a tinik haját, kisebb-nagyobb sikerrel.

Az oldottabb beszélgetés során Csaba keze a lány combjára tévedt. Nem húzta el a lábát. Az esti szürkületben a kéz maradt a helyén, a vonat ablakán csak a lenyugvó nap vörös fénye nyugtázta ezt az eseményt. Csaba szótlanul megfogta Eszter vállát, maga felé húzta. A melle kemény volt, combjáról lecsúszott a keze. A szájával harapott. - Pesten megkeresel, ugye? – aggodalmaskodott Eszter. - Mikor jössz vissza? – kérdezte Csaba. - Egy hét múlva. - Add meg a telefonszámodat. Egy kis cetlire írta és még hozzá tette: - Gyere fel a lakásomra, egyedül lakom. A noteszlapot Csaba zakója oldalzsebébe tette. - Vigyázz rá, el ne veszítsd! Szombaton várlak! - Siess vissza! – mondta búcsúzóul Csaba.

Otthon, délben keményre tömte a hasát. Ha hazament, kedvenc ételeit főzték. Tudta, hogy ez nem mindig jó egy sportolónak, de az otthoni ízek miatt kivételt tett. Azért volt benne annyi fegyelem, hogy délután tett egy kiadós sétát a faluban, hogy legalább mozogjon.

Apjának vitt egy doboz olyan tableta csomagot, amely frissít, erőt ad. – Majd beszédem! – mondta az öreg és feltette a dobozt a hűtő tetejére. – Ez vitamin! – hangsúlyozta apjának. – Szüksége van erre a szervezetnek! Ez maga az egészség! Az öreg bólintott és a fia felé fordult, Csaba érezte, valami fontosat fog kérdezni. – Nőszüléssel hogy állsz? Lesz egyszer unoka? – jött a kérdés. – Majd az is lesz apám! Még nem tudom! – zárta rövidre.

Eszterre gondolt, a szombatra. Összeszorította a fogát. Nem tudott szabadulni a gondolattól, a majdani élményektől. A vasárnap kellemes volt. Nyugodtnak érezte magát. Az éjszakai vonattal indult vissza. Az átszállástól félt, ritkán kapott ülőhelyet. Ma sikerült. A kupéban sötét volt. Fény csak a szomszéd kocsiból szűrődött át. Egy kettős ülés egyik fele volt szabad. Belülről aludt valaki, kabáttal takarta be a fejét. A szemközti padon két idősebb férfi, a belső horkolva aludt.

- Szabad ez a hely? – kérdezte az ébren virrasztó férfitől. - Azt hiszem igen! – Köszönöm! A bőröndöt feltette. Ballonkabátját maga mellé akasztotta. Mindenfelé alvó emberek. A vonat nehézkesen haladt. Csaba a homályból gyéren kirajzolódó fejeket figyelte. Fiatal nincs sehol. Mellette nem tudta, ki alszik. A nemével ugyan tisztában volt, rövid szoknyája és fehér térde mindent elárult. – „Fel kellene ébreszteni, de hogyan?” - gondolta. Nem volt álmos. Semmiféle ötlet nem jutott az eszébe. A vonat hirtelen fékezett. A kabát alól egy vörös hajú, kócos fej bukkant elő. Félve pislogott. Nem tudta, hol lehet. - Mi történt? - Semmi különös, csak lefékezett ez a vágató vonat. - Hol vagyunk? - Most hagytuk el Siófokot. - Csak Siófokot? – Igen! - Ez magának vágató vonat? Már azt hittem Pesten szaladtunk ki a Vérmezőre! - Nem vagyok hitetlen ember, de erről a vonatról nem tételezném fel, hogy annyi erő rejtőzne benne. - Csak vicceljen! – mondta sértődött hangon a vöröshajú lány. - Ne keseredjen el, egyszer azért odaérünk! – biztatta nyugodt hangon Csaba. - Csak nem mindegy, hogy mikor? - Magának miért olyan sürgős? - Mert nem szeretek utazni! - Akkor miért teszi? - Nem tudom mi joga faggat engem? Micsoda maga? Vizsgálóbíró? - Egy utas a sok közül! – összegezte Csaba. - Akkor utazzon, és ne foglalkozzon mások bajával! – ezzel ismét bebújt a kabát mögé, talán azzal a szándékkal, hogy aludjon. Kis idő múlva előbújt a kabát alól és természetes hangon kérdezte: - Van gyufája? - Igen! – Legyen szíves! – cigaretta volt a szájában.

A fellobbanó láng megvilágította az arcát. – „Harminc éves lehet. Nem is csúnya!” – jegyezte meg Csaba. - Köszönöm! - Szívesen, de miért nem alszik? - Már megint kérdez? Ha tudni akarja, társalogni akarok magával. - Rendelkezzék velem! - Fanni vagyok! - Csaba!

Kezet fogtak. A lány keze finom volt. Ott felejtette, Feri lassan engedte el. – „Kezdődik!” – gondolta. - Te szeretsz utazni? – a kérdés egyszerű természetességgel hangzott. - Nem nagyon, de kell! – mondta Csaba. - Utaztál már hosszabb ideig? – „Tegez a pimasz!” – most vette észre. - Most te lettél a vizsgálóbíró? – kérdezett vissza. - Ne haragudj, másképpen nem tudok beszélgetni! – mondta a lány. - Vonattal én sem szeretek. A repülő, az más! A tengerhez szeretnék eljutni. - A Balaton is jó! – szögezte le Csaba. - Á, unalmas! Minden nyáron ott vagyok. - Mit teszel ott? - Fürdök! - Ki lehet bírni! – legyintett Csaba. - Csak a férfiak elviselhetetlenek! - Nem kell velük szóba állni! - Muszáj! - Miért? – Élni is kell valamiből! - „Csak ez hiányzott! Balaton gyöngye! Holszezonban árkedvezmény! Jól kifogtam!” – futott végig Csaba fejében. Fanni megigazította a haját. – Tetszem neked? – Szép vagy! – kicsit ingatta a fejét, Csaba tágra nyitott szemmel nézte a lányt. - Örülök neki. Mivel foglalkozol Pesten? A kérdés Csabát egy kicsit meglepte. Mit mondjon ennek a lánynak, hogy ne tűnjön kisebbnek. - Festő vagyok! – lódította Csaba, egy kis gondolkodás után. - Festő? - Igen! - Festő ismerősöm még úgyszem volt. - Nagyszerű! Akkor most már ismersz egyet! - Ugye lefestesz? - Akarod? - Nagyba, meztelenül!

„Mi lesz ennek a vége?” Ezen már Csaba is elmosolyodott. - Van műtermed? – „Csak folytassuk a játékot!” És élvezte a kialakult helyzetet. - Van! – mondta Csaba és elképzelte magát kézben ecsettel, és festő palettával. - Miért nincs szakállad? A festők mind szakállasak. - Honnan tudod, ha még egyet sem láttál? - Láttam a képüket. – Hol? - A lexikonban! - „Micsoda tortúra!” – gondolta Csaba. – „Még egy ilyen válasz és kiugrom az ablakon!” A déli pályaudvar következett. Az emberek öltöztek. - Majd segíték! – ajánlkozott Csaba. - A kijáratig elviszem! – folytatta. - Kösz, majd a férjem cipekedik! Szevasz, örülök, hogy megismertelek! – intett a lány lenge kacérsággal és eltűnt, mint a forgósél. Maradt valami utána, a fiú nem tudta kitalálni, mi? Eszébe jutott Eszter. – „Mennyivel más. Határozottabb, érettebb, vággyal telített.” Most vette észre, hogy még fáj a harapás helye. – „Még öt nap!” Erősebben lélegzett.

Másnap reggel indult a hét a szokásos rend szerint. Gépkocsijával Csaba Fehérvárra utazott. Meglátogatta a vevő partnereket, üzleteket kötött, számára előnyös feltételekkel. Jól érezte magát. A következő napokban Győr, majd Sopron következett. Ezekre az utakra sem panaszkodhatott. Eszter többször eszébe jutott, ahogy vezette az autót és kibámult a szürke, alatta elfutó aszfaltra. Miért is gondol erre a lányra annyiszor? Ez egy önként feltett kérdés volt, kereste rá a választ, de csak annyit tudott összegzésként megállapítani, hogy valami Eszterrel kapcsolatban hatalmába kerítette, és ilyenkor még a légzés is nehezebb, valami összerándul a gyomrában.

Pénteken, mikor végzett vidéki útjával, az autót a garázsba tette. Gyalogosan bandukolt hazafelé és arra lett figyelmes, hogy egy lány átszaladt az úttesten egy autó előtt, szinte kicentizve a köztük lévő távolságot. A lányban Kittit vélte felismerni. Évfolyamtársa volt a gimiben, szőke, loboncos hajával mindig kitűnt a többiek közül. – Kitti! – kiáltotta. A lány a hangra megállt, visszanézett. Állt egy darabig, majd megindult Csaba felé. Összeöleleltek. – Szia! – Hogy vagy? – Jól! – És te? Én is! – futott végig a szokványos szövegfűzér. Aztán ott a járdán, ahol találkoztak, végigbeszélték az elmúlt évek történetét.

Kitti sem ment férjhez, örült Csabának, ő meg Kittinek. Azzal váltak el, majd találkoznak. Csaba villamosra szállt, és ahogy ott állt az utolsó peronon, az jutott eszébe, hogy az élet sok minden jót tartogat az ember számára. Élni kellene ezzel. Akarat kell, kitartás és egy kis szerencse! Erőt érzett magában.

A megállótól hazáig futott. Nem tudta, mit tegyen. – „Holnap délután négykor!” A szombatra gondolt. – „Hová is tettem a címet?” - és lendületesen keresgélt a zsebében. Szombaton a papírlapot kezében tartva kereste a számot. A lépcsőházban hevesen vert a szíve. Eszter kemény combja kísértett. – „Nem fordulok vissza!” Remegett a keze, amikor a csengőre tette. Várt. Csengetett. Egy rövidet, szerényen, kissé félve. Ajtó csapódott egy emelettel feljebb. Összerezzenet, Az előszobában kigyulladt a villany. Az üvegajtón kirajzolódott Eszter formás alakja. Csabából most kitört az izgalom.

KOVÁCS T. ISTVÁN

A pláza

Moziba hívnak minket a gyerekek-mondta Kertészné a férjének, aki nagyot csodálkozott, mert úgy tudta, hogy a pest-közeli kisvárosban már évekkel ezelőtt bezárta kapuit a filmszínház. Meg sem tudta már mondani, mikor látott utoljára egy szép, színes, látványos, szélesvásznú filmet, főleg magyart. Csak a televíziót nézték otthon, a négy fal között. Játékfilmeket ott is csak ritkán nézett Kertész, mert nem szerette a futószalagon készült, erőszakot sugárzó akciófilmeket és a banális humorú vígjátékokat. Amikor váratlanul megszűnt a pesti munkahelye és nem tudta tovább gyakorolni a hivatását, csak a karkedvezményes nyugdíjba kerülés viszonylagos szerencséje vigasztalta. A kisvárosból csak akkor utazott be aztán, ha valamelyik klinikára kellett mennie valamilyen vizsgálat miatt. Ilyenkor még sétált egyet a pályaudvartól az Andrási útig. Nézegette kicsit a kirakatokat, s azt látta, hogy az ő számára itt minden megfizethetetlenül drága. Az emberek gyűröttnek látszanak, olcsó, sportos ruhákban, tisztítatlan sportcipőkben járnak. Öltönyös embert nem is nagyon látni. Az ő számára elkomorult a főváros egykor kedves arca. Soha nem tért be valamelyik Mac' Donalds étterembe. Inkább vett magának valahol egy darab kalácsot, s azzal kibírta hazáig. Nem szerette Pestet, pedig ott töltötte a fiatalságát és munkássága harminc esztendejét. Akkor még el sem képzelte volna, hogy vidéki ember válik belőle.

-Nem itthon lesz a mozi, hanem Pesten. Kocsival szaladnak be velünk egy plázába-örvendezett az asszony, aki annak örült, hogy végre kimozdulnak valahová, meg annak, hogy ilyen kedves hozzájuk a menyé, aki ezt az egészséget kitalálta, a fia meg, hát persze, örült az ötletnek.

-Pláza, pláza-morgott félhangosan Kertész. -Miért nem mondják magyarul, hogy bevásárló központ. Ő még csak a Westendben járt. A fele útból onnan is kifordult, mert úgy érezte, hogy túl meleg van és nem kap levegőt.

-Nade, ha már úgysem illik ezt a meghívást visszautasítani, akkor menjünk-egyezett bele. Csak azt nem szerette, hogy a neje öltönyt erőltet rá, meg nyakkendőket kell kötnie és a még ki nem taposott fekete félcipőt kell felvenni a lábára. Amikor a kocsival a fővárosba értek, nézelődni kezdett. -Ez volt a Hajógyár. Ez meg a Láng Gépgyár-mondogatta, s hozzátette; -Csak volt.

-Még működik ez a hullámvasút? -kérdezte, mikor a Vidámpark fölött robogtak el.

A fia bólintott.

-Pedig az állványszerkezete már nagyon réGINEK látszik. Nem bíznék benne.

-Megvizsgálják azt rendszeresen- jegyezte meg a fia.

-Ott laktam legénykoromban, ni!- mutatott egy zuglói házra útközben.

-Ne mutogass folyton -szólt előre Kertészné, a hátsó ülésről.

-Ez meg a Telefongyár volt itt!- mutatott jobbra, úgyet sem vetve a figyelmeztetésre.

-Telefongyár?-csodálkozott a fia.

-Az, hát.

-Ott már nincs semmiféle telefongyár.

-Vele szemben meg egy olcsó kifőzde működött. Jókat ettünk ott olcsón, fiatal korunkban.

-Hol vannak már az olcsó kifőzdek, Papa!-nevetett a menyé.

-Hm. De rondára sikerült ez a sportsarnok. Olyan, mit egy Zeppelin léghajó.

A két asszony ezen jól nevetett a hátsó ülésen.

Terepjáró gépkocsi haladt el mellettük. Láthatóan vidám fiatalok ültek benne. A kocsi oldalát hatalmas, nemzetiszínű zászló borította.

-Milyen ünnep van ma és hová mennek? -kérdezte Kertész, mintha a családtól várna választ.

-Lehet, hogy sehová sem, csak a nemzeti érzelmeiket jelképezik vele-mondta a fia.

-Ha a zászlót is úgy használják minden nap, mint én a viselő ruhámat, akkor elveszti a méltóságát.

Az asszonyok hallgattak, a fia közben behajtott egy mélygarázsba.

-Na, itt lesz a mozi?-tréfálkozott Kertész, miközben a kocsiból kiségitte az asszonyokat. A sok-sok autót látva ebben a fedett parkolóban, csodálkozva azt mondta:-Nahát! Ez az a híres szegénység, amiről az ellenzék harsog a Parlamentben? Ennyi autó rég egy egész vármegyében sem volt.

-Rég, rég! Mindig ezt tetszik mondani, Papa.- mosolygott rá a menyje. Más volt rég és más az élet, meg a szegénység ma.

-A mi kocsink is hitelre van.-szólt közbe a fia.

-És, ha megszűnik az állásod?

-Ez a kockázat.

-Nahát, én sohasem kockáztam.Csak addig nyújtózkodtam, ameddig a takaróm ért.

-Nehogy összevesszetek már-rángatta meg Kertészt a felesége.

Beszálltak a liftbe és felmentek a legfelső szintre. Hatalmas térbe érkeztek. Kígyózó sorok váraoztak a mozipénztárak előtt.Lehettek tán még ezren is.Mintha futószalag vitte volna őket, gyorsan oda értek ahhoz a hosszú pulthoz, ahol tíz, vagy tizenöt pénztáros is dolgozott. Mindegyikük modern laptopon nézte, hol van még szabad hely, s adta a jegyet, vette el a pénzt, pillanatok alatt. A fejük fölött kis monitorokon a mozik műsorválasztékait reklámozó filmkockák peregtek. A termekbe vezető lépcsők fölött mindenütt angol nyelvű neonfeliratok vibráltak. A magasban szikrázó fénygömbök alatt üzletsorok, a kirakatokban elegáns ruhaköltemények, de túl magas áron.

-Hát persze-gondolta Kertész. Ezt a sok áramforrást, ennek a hatalmas térnek a fűtését, nyáron a hűtését, a kereskedők drága bérleti díjaival egyenlítik ki. Ezt kell megfizetni. Az biztos, hogy itt nem a kisnyugdíjasok vásárolnak.Hirtelen nosztalgikus érzés fogta el a régi, Glück Bácsi boltja iránt, mert idegesítette az itteni személytelenség.

Glück bácsinál cipőt, meg szövetet lehetett vásárolni. Aztán az apja elvitte őt Nagy bácsihoz, a szabómesterhez, aki méretet vett és két hét múlva kész is volt az elegáns kamaszöltöny. Ha most azt mondaná a gyerekeknek, hogy az akkor sokkal emberibb volt, nem ilyen személytelen, akkor biztosan kinevetnék, de lehet, hogy meg is botránkoznának a maradiságán. Nagyon zavarta, hogy mindenütt csak angol nyelvű feliratokat látott.Olykor arra gondolt, hogy az egykori kivándorlókat nyomaszthatta hasonló érzés, mikor az amerikai életet próbálták megszokni. Nade, végeredményben, ez Magyarország lenne, vagy mifene-dohogott magában, s ott a sorállás közben egyszer azt is kimondta a feleségéhez fordulva:- Utoljára voltam én ilyen helyen.

-Ugyan Apa! -szólt rá a neje ingerülten -Ne legyél már ilyen maradi. Örülj, hogy egyszer végre kimozdultunk.Csak nem vágyol tán vissza az otthoni szotyolás moziba?

-Na, még korán jöttünk. Várhatunk negyven perccet-mondta a fiú.

-Hívjuk meg őket valamire-súgta a feleségének Kertész, mert úgy gondolta: Ha ezek jegyet vettek, meg benzinre költöttek, akkor illik valahogy viszonzni.

Választék volt bőven, ahol leülhettek. Kombinát méretű étkezők, egymás után következő kávézók sorakoztak és mindenféle emberek százai nyüzsögtek.

-Na, itt nem fröccsöt kell kérned-mondta az asszony.

-Tudom: Nem vagyok mucsai.

Mindenki kapucsinót választott. Kertész csak azzal nem volt kibékülve, hogy bár jó benyomást keltenek ezek a kisebb-nagyobb szögletek, bensőséges hangulatú társalgásra mégis alkalmatlanok, a nagy térben folyton morajló háttérzaj miatt. A menyje az egyik bárpult felé mutatva, a híres celeb házaspárra hívta fel a figyelmet. Zajos társaságban szórakoztak. Mikor észrevették, hogy sokan figyelik őket, itt is színpadiasan viselkedtek.

-Mit néztek rajtuk? -mondta közömbösen Kertész. Mutogatják magukat, mintha érdekesek lennének, pedig ezek a műanyag sztárok a tv-ben sem azok. A médiagyagyiból telik nekik idejármni.

-Ugyan már Fiam!-rángatta meg a kabátját a felesége.-Ne zsörtölődj örökké.

A fiatalok elhallgattak. Kertészné a pincért hívta, mert nála volt a pénz. A számla végösszegét látva igyekezett leplezni a megdöbbenését. Csak a férjének súgta oda, hogy mennyi volt az összeg, mikor elindultak a moziba.

-Hát, ez az-mondta Kertész. Ezt a sok-sok fényt, a gicces luxust, ezt kell itt megfizetni. Az meg abszurdum, hogy minden angolul van kiírva. Hát Magyarország ez? Apródonként így sorvad el a nemzeti nyelv és a kultúra.

-Na, jól van, jól.-nyugtatta az asszony.

A fia eltűnt pár percre.

-Hova ment? -kérdezte Kertészné a menyétől.

-Vesz nekünk popcornnt.

-Az meg micsoda?

-Hát, olyan pattogatott kukorica-féle.

-Akkor meg miért popcorn?

-Mert most így hívják.

Amikor elfoglalták a helyüket, azt látták, hogy majdnem mindenki egy fehér zacskóval, benne a popkornnal, meg egy pohár kólával érkezik. Kertész arra emlékezett, hogy a moziban régen peracet árultak, de ő azt sem vett soha, mert a rágcslás elvonta volna a figyelmét a film mondanivalójáról. Lehet, hogy itt ez nem fontos?-gondolta.

-Meg kell adni, hogy ezen a lejtős nézőtéren jók a látási viszonyok-állapította meg magában, de a szellőzéssel nem volt megelégedve és azon tűnődött, hogy hiányoznak az oldalajtók, nincs vészkijárat. Hogy menekülnek ki innét az emberek, ha tűz, vagy másféle zavar és pánik keletkezik? Ebből a töprengéséből egy hatalmas dörrenés zökkentette ki.

-Mi a fene?-kapott a füléhez.

Reklámfilmek peregettek egymás után, s azt hitte, a decibelek szétvetik a falakat. A következő műsorok előzetesei részben magyarul, részben angolul dübörögtek, amolyan kikiáltós szöveggel.

-Mért kell ezt ilyen hangerővel?

-Mostanában ez a szokás-vont vállat a fia.

-Ne kérdezősködj annyit! Mindenki idenez-rángatta meg a karját Kertészné.

A sok-sok reklám és előzetes végre lepergett. Kezdődött a főműsor. Szokványos vígjáték, szerelmi háromszög, a szex, mint elmaradhatatlan téma, egy-két meztelen jelenettel is, de az egész most kulturáltan megszerkesztve, a kényes mondatok is a maguk helyén, szellemesen kimondva. Jó színészekkel.

Ezzel most meg volt elégedve. Nem tudta eldönteni, hogy vajon lejjebb vették-e a hangerőt, vagy már megszokta. Már figyelni is tudott. Ez a könnyed humor a mai kommerszfilmek műfajában ritkaság-gondolta.

-Na, Papa? Hogy tetszett-kérdezte hazafelé a menyé, az autóban.

-Hát, ilyen is kell néha. Nem lehet mindig mindenben világmegváltó gondolatokat keresni.- válaszolta. Nem akart a részletekbe bocsátkozni. Ahhoz túl fáradtnak érezte magát. Meg különben, ha ezek kedveskedni akartak, nem illik kritizálni.-gondolta.- Nem akarta azt a véleményét fejtegetni, hogy az idővel és a pénzzel takarékosan kell bánni. Nem érdemes olcsó dolgokra költeni. Inkább azzal bővítette ki a válaszát; - Csak tudjátok, én itt ma este már nagyon vidékinek éreztem magam. Aztán megköszönte a meghívásukat. Hadd örüljenek a fiatalok.

Cica II.

MÓRITZ MÁTYÁS

Ablak az égre

Szathmári Istvánnak

Ahol Radnóti befejezte

Nem akar felnőni,
tudni, hogy hiába.
Költő szeretne lenni,
hogy felnőtt fejjel is
gyerek maradhasson.

El szeretné hinni,
hogy világot teremt,
hogy az örült láng
mindig ott lobog majd
feje körül,
vakítóan.

A költészetet
egy mindent túlélő
galambnak gondolja,
csőrében
megpörkölődött verssel.

A költői képbe
szinte a szíve
szakad meg.

Úgy képzelem,
Ő is onnan indult,
ahol Radnóti befejezte.
A kérdés persze az: hová?...

A választ,
újabb és újabb halálveszéllyel
a fogyó napok
füstölgő kráteréből várja,
hogy előgomolyogjon.

Nem akar felnőni,
örökké megmaradna
torzonborz
és háborgó kamasznak.

Feketén zajló folyó

Könnyen jött egykor
tollára a vers,
úgy játszott a mindenséggel
ahogy akart.

Nem hitte,
hogyan az ifjúság mulandó,
sokkal inkább azt,
hogyan minden úgy történik,
ahogy írva van,
ahogy Ő írja meg.

Szívesen vetné magát
a feketén zajló folyóba,
talán combnyaktöréssel kárhozna el,
vagy a jeges hullámok
a hőségtől
párolognának el.

Mocsárláng

Mindig egy újabb határidőt
abból is egy legvégsőt ad magának,
ameddig megjavíthatja
az elrontott világot.

Talán megöregedett,
és kialudt benne a tűz,
ami talán már
szédült mocsárlángként sem
lobog tovább.

Talán egy gyertyaárnyas zugolyban rejtegeti
barázdált arcát,
a keserű ráncait.

Vesztő állásban,
lépéslehetőség nélkül,
önmagával sakkozik.

A távoli szemhatár

Verseiben egykor
rigók röpködtek
Isten helyett.

Kész volt minden nap
kitépni a föld
izzó szívét.

Könnyen megállt
szemközt az óceánnal,
hogyan leszorítsa
tajtékzó szarvait.

De kevesebb lett a vér,
kevesebb az indulat,
és több a megalkuvás.

Romló látásával
egyre kevésbé látszott
a távoli szemhatár,
felhőkkel leplesz
költészete.

Rothadásnak indult történetek

Elnézi azokat,
akikbe nem csapott bele a villám,
akik nem zuhantak bele
a háború lángkútjába,
kiknek csigolyáit
nem aprították bárdal,
kiknek nem nyomja vállát
vesztett csaták mázsái.

De legjobb, ha nem is kérdezik,
máris nyakig süllyedne
a rothadásnak indult történetek
bűzös mocsarába.

Zsebtükör

Felnőtt költő vált belőle,
de a múzsája megmaradt
a pofonvert,
rövidnadrágos,
bőgő fiú.

Szabad költőként is
mondandója rabja maradt.

Zsebtükréből
egy örült arc mosolyog,
aki hiába bukik meg,
nem adja föl.

Poros galaktika

Első kötetében
-mely bemutatásra is került-
-azt hitte: megtalálta a választ
a végső kérdésekre,
hogy minden versének
íze és szaga van,
melyeket a hallgatóság,
és Isten képébe vágott.

Kezében -azt hitte-
ronthatatlan remekműveket tart.

Véres lábakkal állt,
alig húsz ember előtt,
fel nem fedezett
őstehetségként
a poros galaktikában.

Homokba írt üzenetek

Gyertyaláng lényekkel társalog,
kiket már régen megszálltak
a dögkeselyűk.

Még véletlenül sem fűtyül
a homokba írt üzenetekre,
a nyitott könyvlapokon dübörgő,
sáros, zuhogó betűkre.

Talán a betűk közé szorult tűzmagból
egyszer kisarjad a tavasz.

A Napba nézni

Költő szeretne lenni,
de hogy lehet az,
aki nem Ő.

Egy-egy illékony vershez
sincs meg a tehetsége,
szerencséje pedig
sose volt.

Bátorsága sincs
a Napba nézni,
hogy káprázó szemmel
kijózanodjon.

Vaspántos várkapu

Nem akarja érezni határait,
szegénységét,
vaságát
lecserélné végre.

A vaspántos kapukat
kézirataival törné be,
kárhözottként
versben szeretne üdvözülni.

A művészetet nem akarja
becstelen terepnek látni,
nem akar háborús gyerekből
szófukar öreg lenni.

Szűz Mária

VÉGH JÓZSEF

Ipolyvece történetéből

A falu nevében az Ipoly előtag magától értetődően a folyó közelségére utal. Ez a tény sok tekintetben meghatározza a falu múltbeli történetét, de jelenbeli életét és lehetőségeit is. Azért fontos ezt hangsúlyozni, mert akár címeralkotó motívumként is megjelenhet a folyó ábrázolása. Az Ipoly személynév egyes nyelvészeti források szerint egyébként a Hippolit régi magyar alakváltozata, amely a görög, mitológiai eredetű Hippolitosz név latinított formájából származik, jelentése: a lovakat kifogó, eloldozó. Tóth Imre, a bernecebaráti születésű nyelvész, a Ipoly menti palóc tájszótár szerkesztője közlése szerint a népi emlékezetben az „Ipó” jelentése: „öreg víz”. A Vece utótag szláv eredetű szóból származik. Jelentése: kis falu, falucska. Megjegyzendő, hogy egy más forrás épp az Ipoly-völgye szlovák neveit vizsgálva azt állapítja meg, hogy a Vece név magyar eredetű.

A település első írásos említését 1285-ből ismerjük, mikor Hunyady Demeter birtokolta.

Valahol Balog, Vece, Inám, Patak és Dejtár közt volt egy Kalade nevű település. Birtokosa a Kaladey, később Csitárinak nevezett család volt. Ennek szomszédjaként említik 1347-ben „villa Vesce” falut.

1400-ban említik az ipolybalogi határjelek között az „Balogh-Vechze”, valamint a „Vechze-Nagfalva” utat. 1498-ban Szapolyai István nádor parancsából a sági /Ipolyság, ma: Šahy, Szlovákia/ konvent Szobi Mihály azon kérelmére, hogy a királynak nagyoroszfalvi jobbágysai a vecei /Ipolyvece/ határban károkat és foglalást követtek el, törvénybe idézte a királyt.

Az 1552-es esztendő nem csupán a közeli Drégely, hanem az egész környék életét megpecsételte. Hős várvédői élén Szondy György elesett, s nem volt kegyelem a környéken élőknek sem. A megpróbáltatások során a falu népessége elpusztult, illetve elmenekült. A százötven éves hódoltság után lassan indult újra az élet. Az elvadult földek megműveléséhez munkáskézre volt szükség. Ezért érkeztek a térség legtöbb falujába - így Ipolyvecére is - a Felvidékről szlovákok.

A török veszedelem, majd a Rákóczi-szabadságharc ütközetei és járványai utáni élet adatait vette számba az 1715. évi összeírás. Összesen 17 jobbágysai és 5 zsellércsaládot találtak.

A szántóföldjük összesen 211 kőből, melyből 4-14 kőbőlnyi jut egy családra, irtványföldjük 89 kőből (3-16 kőből családonként) és réjük 72 kaszás (2-4 kaszás családonként) van.

II. József uralkodásának idején egy katonai szempontokat szem előtt tartó országleírásból ismerhetjük meg a XVIII. század végének faluképét. A falu népességére, a házak számára vonatkozóan sajnos nincs adatunk. A szomszédos településektől való távolságnál Balogot említik, hová egy fél órás út vezet. Szilárd téglapületek közt csak a templomot jelzik. Az erdeje vegyes, a rétek többnyire vizesek, az utak rosszak. A település egy enyhén emelkedő hegyen fekszik.

Látnivalók a településen

A római katolikus templom titulusa: Mindenszentek

A település barokk temploma 1745-ben épült, a XIX. sz. végén és 1932-ben bővítették, így eredeti stílusát elvesztette. A templomban őrzött régi oltárkép érdekessége az, hogy a magyar szenteket népviseletben ábrázolja; a XIX. századból származó, vászonra festett olajképen Hunyadi János alakja is feltűnik.

Az ipolyvecei római katolikus templom

Az evangélikus templom

Az ipolyvecei evangélikus templomot 1882-ben építették, eklektikus stílusban.

Az ipolyvecei evangélikus templom

Nagygazda háza

A több épületből álló, népi jellegű épületegyüttest a jelenlegi tulajdonos nagyapja, Deme János építette a XIX században. A lakóház a telek nyugati határán épült, eredetileg szoba - konyha - kamra - kamra - istálló elrendezéssel. Ma az istálló is lakás céljára van kialakítva. A lakóépülettel szemben alapincézett, kétszintes magtárat emeltek, mellette baromfiház látható. Ez utóbbiban nagyméretű kút van. Az építmények közötti udvar kövezett, ezt az udvarszakaszt egy keresztben álló istálló zárja le, középen kocsiáthajtóval. A falak végét teljes szélességben a nagyméretű pajta zárja le, melyben külön helyiségek vannak, kocsiállás, fűskamra és gépház céljára. Itt látható a teljes gépi berendezés is.

A háborúk áldozatainak emlékműve

Ipolyvecei hírességek

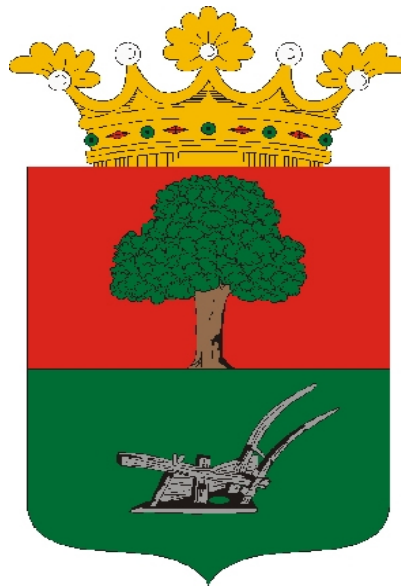
Kaposi Ferenc költő elismert népi író, költő és gazdálkodó, aki Veres Péter környezetéhez tartozott.

Pregart Paul Oszkár festőművész

Csíkkas merítése

Magyarnándor történetéből

Magyarnándor címere

A **község** neve eredetileg Nándor volt, a források szerint az Árpád-korban elfogott foglyokat nevezték “nándori”-nak. A “Nándor” név alapján feltételezhető, hogy a IX. századi bolgár dukátus idején – ami a mai Nógrádban érte el területének legészakibb kiterjedését – katonai szállást létesítettek ezen a helyen. A falu neve korábban csak Nándor volt és a megtisztelő magyar jelzőt 1906-ban kapta.

A község első írásos említése egy, a váci káptalan által 1287-ben kiállított oklevélből való. 1332-ben a falu plébániája már fennállt. Említették a település nevét 1336-ban is az esztergomi érsekség tizedjegyzékében, 1405 novemberében pedig közgyűlést tartott Nándorban a vármegye. Nándorban magyar ajkú római katolikus vallású lakosok telepedtek le. Szlovák telepések (mint a környékbeli falvakba) nem érkeztek.

A birtoklástörténeti anyagok meglehetősen hiányosak. Annyit tudunk, hogy említést tettek a községről az 1559-es török adóösszeírásokban, a tizenöt éves háború idején, 1598-ban Nádasdy Ferenc birtoka volt, 1633-ban pedig, újra hódoltsági területként, öt adóköteles háztartást írtak itt össze. A falu a török nyilvántartásban Lador néven szerepelt. Balassa Imrének 1660-ban jelentős részbirtokai voltak itt. 1715-ben és 1720-ban 15-15 magyar háztartást vettek számba a vármegyei összeírásokban. 1740-ben Jeszenszky- és Gerhard családok voltak itteni birtokosok. 1770-ben részben az alsópetényi uradalomhoz tartozott, részben Eszterházy Miklósé.

1799 “Nándor. Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Ura B. Prónay Uraság, lakosai külömbfélék, fekszik Gyarmathoz két mértföldnyire, határja közép termékenységű, vagyonyyai meg lehetősék.”

1826-ben a báró Prónay család birtoka. 1851: “Nándor, magyar falu Nógrád vmegyében, egy keskeny völgyben: 659 kath., 14 evang., 8 zsidó lakossal. Kath. paroch. templom. Mind földje, mind rétje termékeny. Földes ura nagy részt a b. Prónay család. Utolsó posta Vác.”

A középkorban Magyarnándor mai közigazgatási területén volt egy Sokor nevű falu is, amelyet 1499-ben említettek egy oklevélben; valószínűleg a török időkben teljesen elpusztult.

Évszázadokkal ezelőtt önálló település volt a mai Kelecsénypuszta is, ami Magyarnándortól délre, mintegy három kilométerre található, az Aszódra vezető út mellett, aminek első írásos említése 1379-ből származik. Valószínűleg azonban jóval korábbi település, hiszen neve a kerecsen szó származéka, ami arra utal, hogy már az Árpád-házi királyok idején solymászok éltek itt.

Római katolikus templom

Magyarnándor egyházát már az 1332-37. évi pápai tizedjegyzék említette, s a középkori templom megközelítően a mai kegyhely helyén állt. A XVIII. század végén az imahely mellett kő harangtorony készült, míg az új templom alapkövének letétele 1855. április 21-én, felszentelése 1858. december 12-én történt. A klasszicista jellegű kegyhely dombon épült, egyhajós, a falsík mögött álló toronnyal. A főhomlokzatot rusztikus falpillérek, szoborfülkék, íves szemöldökpárkányú ablak és végigfutó párkány díszíti, felette vízszintes záródású, három részre osztott oromfal helyezkedik el. A hajó oldalfalait lizénák tagolják, ablakai félkörívesek, fő- és nyugati oldalbejárata egyenesen záródik. A szentély a hajótól keskenyebb, nyolcszöges kialakítású. A belső tér háromszakaszos, dongaboltozat fedi, diadalíve kosáriríves. Ugyancsak kosáriríves kapcsolódik a toronycsarnok a hajóhoz, a felette lévő kis orgonakarzat fala félkörívesen nyitott. Berendezéséből a klasszicista főoltár és szószék, valamint legrégebbi, Pozsonyban öntött harangja jelentősebb.

A magyarnándori római katolikus templom

Volt Buttler kastély

Kelecsény 1379-ben még önálló községként szerepelt. 1822-ben az akkori birtokos Csernyus Andor klasszicista kastélyt épített, melyet 1877-ben eklektikus stílusban átalakítottak, s 1880-ban báró Buttler Ervin tulajdonába került. A kastély a Magyarnándortól dél-keletre lévő Kelecsénypusztán, kis parkban áll. Téglalap alaprajzú, kerti homlokzata előtt négyoszlopos portikus helyezkedik el. Ezt timpanon zárja le, párkány, rovátkák és tojássor díszíti. Az ablakok felett levélfüzéres gyámokkal képzett előreugró, egyenes szemöldökpárkányok vannak. Az épületsarkok legömbölyítették. Bejáratai a portikusz alatt és az udvari homlokzatról nyílnak. Kétmenetű, belső folyosós, melyhez az épület közepén előcsarnok kapcsolódik. A helyiségek síkfödémekkel vannak ellátva.

A kelecsénypusztai Buttlér-kastély

Világháborúk emlékműve

Magyarnándori hírességek

Poroszkay János Magyarnándorban született 1767-ben. Teológiát végzett a budai egyetemen, ahol hittudorrá avatták. A váci papnevelő intézetben az egyházjog, a történelem és a biblicum rendes tanára, tanulmányi felügyelő. 1799-ben bagi plébános, majd 1808-tól kispépostai és kanonoki kinevezést kapott az uralkodótól. 1822-ben székesgyházi főesperes lett, majd megkapta a babóti címzetes apátságot. Örkanonokként halt meg 1825-ben. Szülőfalujában Magyarnándorban építendő templomra 6.000 váltóforintot hagyott.

Poroszkay Péter 1802-ben született Magyarándorban. Teológiát végzett a bécsi egyetemen, mint pazmanita. 1825-ben szentelték pappá. 1828-ban püspöki iktató, majd szertartó és szentszéki jegyző lett. Zsámbokon, Romhányban plébános, 1858-ban pedig kerületi esperes lett. 1863-ban székesegyházi kanonok, 1872-ben dornai címzetes prépost, majd 1888-ban bekövetkezett haláláig olvasókanonok volt. Ő szentelte fel 1858. december 12-én az új nándori templomot, és ajándékozta a templomnak a Szent Miklóst ábrázoló oltárképet.

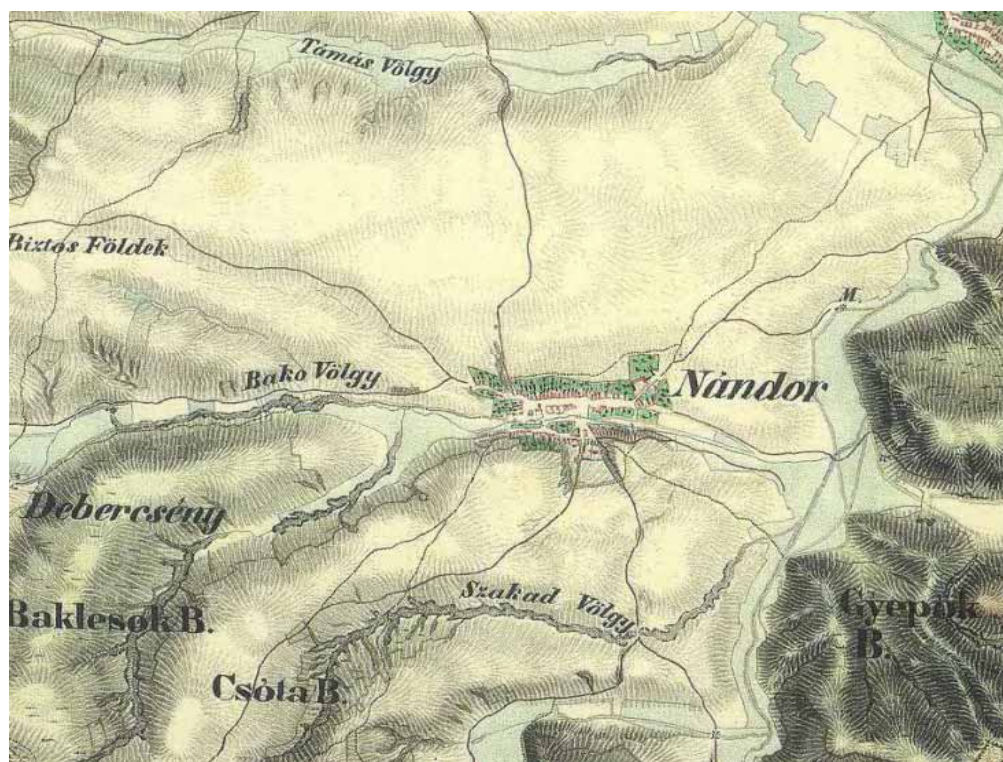
Kőszeghy Albert 1888-ban született Magyarándorban. Kántortanító. Középiskolába Vácott, képzőbe Léván járt. Előbb Ipolyvarbón, Mohorán működött, majd 1929-től Magyarándorban. A Nemzeti Egységpárt titkára, községi képviselő, közgyám, a Hitelszövetkezet könyvelője, és a Hangya igazgatója. Az orosz, román és az olasz fronton is harcolt az első világháborúban. Bronz Vitézségi Éremmel és Károly Csapatkereszttel tüntették ki. Funkcióiból látható, hogy általános közmegebecsülés övezte. 1952-ben halt meg, Magyarándorban van eltemetve.

Bolla Gyula Magyarándorban működött, mint leventeoktató, tanító. Életéről viszonylag keveset tudunk. A rábizott fiatal gyerekeket hazaküldte, nem vitte ki a frontra, a németek utasítása ellenére. Ő maga is hazaindult feleségével szekéren Szécsényhalásziba (ma Ludányhalászi). 1944 decemberében az oroszok a szügyi vasúti őrháznál lőtték agyon várandós feleségével együtt. Édesanyja Ludányhalásziban temette el.

Koncsek József 1942-ben született Magyarándorban. Tanár, újságíró, író-költő. 1962 óta több folyóirat, így az Új Írás, a Napjaink, az Alföld, a Palócföld, a Polisz, a Céh, az új Horizont, a Napút és az ungvári Netpansíp közölte írásait. Kötetei: Galambok, galambok a történelemben (ELTE, 1984), Episztola (Salgótarján, 1987), Egy szó (Palócföld könyvek, 1987), Damó (Masszi Kiadó, 2001), A tájjal maradtam (Hét Krajcár Kiadó, 2006), Formáért sóvárgó (Hét Krajcár Kiadó, 2008) és fanyar meséit tartalmazó Az okos számár (Hungarovox, 2008). Ideje egy részét „hazatérve”, Magyarándorban tölti.

Fazekas István kanonok, esperes, plébános Születési helyMagyarándor, Nógrád vm. Születés ideje 1908. IX. 15. Halálóási hely Magyarándor Halálózás ideje 1993. IV. 13.

Rosenman Pál orvos, kórházigazgató Születési hely Magyarándor, Nógrád vm. Születés ideje 1800. k.

KONTRA MARIKA SZVÍTA

Emlékezni jöttünk

Dicső őseinkre emlékezni jöttünk,
kik óvó szemekkel állnak most felettünk.
Mit ők kezdtek, várják, mit teszünk vele?
Amiről álmodtak valóra váltjuk-e?

Legyen úgy, mint várják, mozduljon a kar!
Tétlenségből nem lett soha diadal.
Tettekre feszüljön az izom, a láb
induljon végre előre, tovább.

Fel, fel a hegyre, onnan kiáltsd,
Hadd hallja mind: Közelg egy új Mohács!
„Talpra, magyar, hí a haza!” -
bércokről zeng a költő szava.

Tedd félre hát most önteltséged!
Magyar vagy, ember vagy, mentsd meg néped!
Hisz a boldog jövő csak rajtad áll!
Mentsd meg hazád, különben sírba száll!

Most tettek kellene, már a дума kevés.
Légy bátor, barátom, hűséges és merész!
Kísérjék tetteid a Himnusz hangjai,
S meglásd, megoldódnak népünk gondjai.

Gyermekeidre is ezt hagyd örökölni:
Légy híve, fiam, „Hazádnak rendületlenül...”
Mert csak akkor válik valóra az álom
határon túl, s belül a határon,

ha magyar magyarnak vérét ki nem szívja,
hisz nincs megásva még nemzetünk sírja.
Apáink vére hiába folyt volna szerte szét?
Minden tettünkkel óvjuk becsületét!

Az nem lehet, hogy hiába haltak itt!
Ezeréves múltunkban őserő lakik.
Élnek ma is sokan, kik áldozatra készek,
Édes hazánkért mindent od'adni merészek.

Ma apáink emléke az, mi minket idehozott,
Egymás kezét fogva építsünk holnapot!
Most tettek kellene, hisz „hí a haza”
gyermekünkért, ki a jövő záloga.

Címer

CSAPÓ LAJOS

Bendegúz fia

Kölyökként kaptál szerzett lóra,
És egyre hajszolod azóta,
Úzód, mint egy megszállott,
A csodaszarvas igazságot.
Csillagot rúg a lovad lába,
Bolond hajsza, örült vágta!

Vesztett, vad indulattól telve,
Hajtod lovad, s magad egyre.
Sárga kancád nemes vadság,
Vágtat veled a nyugtalanság.
Belepusztulsz, ha el nem éred,
Ám ha mégis, az lesz a véged!

Vad vágásban, lendületben,
Úzd csapását rendületlen!
Nyomát el ne hagyd a világért,
Ugyan mit vesztesz, ha egy vagy két,
Fésült bitang majd utad állva,
Felakaszt egy csillagára?

Szarvas

CSÁKY KÁROLY

József Attilának

És fecseg
újra a felszín,
ahogy mindig is tette.

Feljebb
zavarodnak
sebes patakok
vad vizei
szoros medrükben.

A partokon
senkik sokasodnak,
s gyarapszik egyre
e mester-
kélts
ország.

Anyák sóhaja
mélybe zuhan,
kutyák ugatnak
a hantok közt,
hideg tél lesz megint,
s földbe fagy
a nyomor.

Vegyél csak karót
virág helyett
a kezédbe,
hullasd könnyeid
a szomjazók
tenyerébe,
kiabáld ki fájdalmadat,
mert jó szóval oktatni
egyre nehezebb
minket.

2010. 2. 18.

Hamvazószerdán

Most
hamut szór
fejemre
Istennek szolgálja,
immár
hatvanadszor
e földi létben.

Én
meg
csak
gyengülök
gyarló emberként,
fogytán az erő
s az anyag,
de edződik
s tisztul a lélek
határán
az örök-
lét-
nek.

2010. 2. 17.

BALOG ISTVÁN

MOST LÁTHATÓ A TERMÉSZETBEN – 2010 – 2. MÁRCIUS

Ismét a harkályok.

Amint ígértem, folytatjuk a harkályok megismerését, teljessé téve a hazánkban és szűkebb környezetünkben is élő fakopáncsok leírását.

Mint említettem, szinte minden faj állandó, tehát a tél folyamán is találkozhatunk velük, gyönyörködhetünk röptükben, hangjukban, küllemükben.

Meghatározásukra egyaránt használják a harkály, a fakopáncs megjelölést is, így a nagy-, a közép-, és kis fakopáncsra is egyaránt használt név a nagy-, a közép-, és kis tarkaharkály is.

Dobolásuk, hangjuk március hónapban már bizonyosan megfigyelhető, különösen számomra a fekete harkály megnyilvánulásai megragadóak.

A most ismertetésre kerülő fajok megkülönböztetése bizony nem egyszerű, az hozzáértést, nagy tapasztalatokat, vagy egy jó határozót és némi türelmet, gyakorlatot igényel. Legyünk igényesek magunkkal szemben, és igenis győződjünk meg a hallott, látott madár hovatartozásáról.

Némely helyen eleve leegyszerűsödik felismerésük azzal, hogy nincs átfedés egyes fajok jelenlétében. Mint az ismertetőkből is kiderül, maguk a madarak osztják fel maguk között ragyogóan az élőhelyet, ennek megfelelően némiképp még táplálékukban, annak megszerzése helyében is van eltérés.

A két hónap ismertetőjében a felsorolt fajok mindegyikével találkozhatunk – legyenek ezek a találkozások örömet, élményt hozók.

Nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*)

Alapvetően fekete, fehér mintázatú, feketerigó nagyságú madarak. Nagy vállfoltjaik fehérek, sapkájuk fekete, de amíg a tojó tarkója is fekete, addig a hímé vörös. Fekete bajuszávja felnyúlik a tarkójára. Hasoldala fehér, az alsó farokfedő tollak ugyancsak pirosak. A fiatalok egész fejteteje piros.

A fák magasabb részein kutat annak törzsén spirál vonalban táplálék után, megzavarva, mint több rokona, a fa túlsó oldalára bújik.

Egyik leggyakoribb harkályfajunkként a lombos és tűlevelű -, szálerdeink lakója, de ott van kertjeinkben, parkjainkban, gyümölcsöseinkben is.

A földön igen ritkán látható, ő jellemzően kéregbontó, kopácsoló harkály. Tápláléka elsődlegesen a szűfélékből, rovarlárvákból áll, míg télen elsősorban fenyőmagvakkal táplálkozik. Ekkor megfigyelhető a madarak eszközhasználata, amikor a fenyőről leszakított tobozt fák kéregrepedéseibe, esetleg ágvillaiba szorítja, hogy azután a pikkelyeket leszedve, hozzáférjen a magvakhoz. Alkalmanként még alakítani is szokta e satut.

A tél második felétől már hallhatjuk territóriumjelölő, majd udvarló dobolásukat, melyhez kiválasztják a legalkalmasabban rezonáló ágakat.

A párok évente általában új odút készítenek több hetes munkával, a fatörzsekben 2-5 méteres magasságban. Az odú bejárata 45-55 mm.

A pár néhány órás váltásban kotlik és az általában hat tojásból 12-13 nap alatt költik ki fiókáikat. A növekedő fiókák zajosan várják fészekodójukban a táplálékot, mely rovarokból tevődik össze. A kirepülésük után is az odúban töltik az éjszakákat.

Hangja hangos és éles „*tcsikk*”, vagy „*tükk*”, e hangokat igen gyakran hallatja, kúszás közben is, akár minden szökkenésnél. Igen gyakori, állandó madarunk.

Közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*)

Testnagysága alig marad el a nagy fakopáncsétól. A hím és a tojó sapkája egyaránt piros, de alul nem szegélyezi fekete szemöldöksáv.

A nagy fakopáncssal és a balkáni fakopáncssal könnyen összetéveszthető fehér vállfoltjaik miatt. Fehér testoldala feketén sávozott, hasa és alsó farkfedő tollai rózsaszínűek. Szárnyuk fekete-fehér sávozottsága sűrű.

Ritkán dobol, de tavasszal hallhatjuk panaszosnak tűnő „*éék-éék*” sirámukat.

A sok beteg, pudvás fát tartalmazó erdőket kedveli, így nem kedvez neki a mai erdőgazdálkodás gyakorlata. Jellemzően a tölgyesek, gyertyánosok madara, de a puhafás elegyes erdőkben is otthon van.

A kb. 40 mm átmérőjű bejáratral rendelkező odúját a beteg fák legkülönbözőbb helyein, törzsben, ágakon építi, mélyíti, legfeljebb 3-3,5 m magasan.

Május végén kezdi 12 napos kotlását. A fiókák kikelésük után 20 nap körüli ideig maradnak az odúban.

Kevésbé foglalkozik a kéreg vésésével, inkább gyűjti a rovarokat a repedésekből, vagy akár a hernyókat, más rovarokat cinegék módjára a vékony ágakról, levelekről is.

Téli előszeretettel kóborol, s tűnik fel olyan helyeken is, ahol egyébként nem fészkel.

Állománya állandó, de nem oly gyakori, mint a nagy fakopáncs.

Kis fakopáncs (*Dendrocopos minor*)

A legapróbb európai harkály mindössze veréb nagyságú, de minden tekintetben harkály. Háta sűrűn keresztcsávózott. A hím fejtetője piros, a tojóé barnásfehér, alsó farokfedő tollaikban nincs piros szín. Testalja barnás.

Mivel elsősorban a lombkoronában szeret tartózkodni, ritkán kerül a szemünk elé. A sok beteg, száraz ággal rendelkező fákat, erdőrészeket, parkokat, elegyes és ligetes erdőket, gyümölcsösöket kedveli.

Apró termete ellenére aránylag hangosan dobol, de nem éri el hangjának nagysága a nagyobb rokonaiét. Dobolásakor egy másodpercre akár 30 csőr csapás is eshet(!), így az egybefüggő pergésnek tűnik.

Ritkábban a tojó is dobol. Hangja a nyaktekerésre emlékeztető, ismétlődő, magas, de egyben lágyabb „*ki-ki-ki-ki*”, Néha egy-egy csengő trillát is hallat, csendes „*tsikk*” hangja hasonlít a nagy tarkaharkályokéhoz.

A madárpár minden költéshez új, apró, 30-32 mm röpnylású odút ácsol, a fák változatos részein. A kész odút sokszor igen hevesen kell védelmezniük az abba beköltözni akaró más madárfajoktól.

Május-júniusban 12-14 napi kotlással, miután a pár felváltva ül a tojásokon, kelnek ki a fiókák. A fiatalok 20 napos koruk után repülnek ki, majd ezután igen hamar felbomlik a családi kötelék.

A szülők és a felnőtt madarak egész évben odúban éjszakáznak, szükség esetén alvóüreget készítenek.

A lombkoronában, vékony ágakon keresgélő madár táplálékát hangyák, levéltetvek, apró rovarok alkotják.

Magyarországon elég gyakori madár és a többi harkályhoz hasonlóan állandó.

Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*)

Nagyon hasonlít a nagy fakopáncshoz, mellyel annál is inkább összetéveszthető, mivel azonos élőhelyen is előfordulhatnak. *(Külön bonyolíthatja a két faj meghatározását az alkalmi kereszteződésükből származó utódok esetleges jelenléte, melyek mindkét faj küllemi, viselkedési jegyeit magukon viselhetik.)*

Jellemző küllemi különbség, hogy e fajnál az arc és nyak fehér részét nem osztja ketté a fekete bajuszszáv, az így összefüggő. Hangja említett rokonáéhoz hasonló, bár talán kicsit mélyebb.

Élőhelyét igen gyakran választja a lakott területek környékén, illetve gyakori látogató is a települések kertjeiben, gyümölcsöseiben.

Szaporodása szintén nagyon hasonló a nagy tarkaharkályéra. A május-júniusi költés ideje 14-15 nap, a fiatalok 20 napos koruk körül hagyják el a költőodút.

Újdonság, hogy a szülők nem csupán rovarokkal, hanem bogyókkal is táplálják utódaikat. E táplálék a felnőtt madarak étrendjén is szerepel a rovareledel mellett.

Magyarországon az 1930-as évek végén jelen meg és azóta számuk egyre gyarapodott, majd állandósult. Jelenleg gyakori költőfaj – állandó madarunk.

Fehérhátú harkály (*Dendrocopos leucotos*)

Valamivel természetesebb, mint a nagy tarkaharkály, biztos elkülönítő bélyeg, hogy nincs fehér vállfoltja. Hátának felső része és válla fekete, ugyanakkor a hát alsó része széles fehér, fekete sávokkal van mintázva.

A hím fejtetője piros, a tojóé fekete.

A szaporodása is sokban hasonlít, hangja szintén a nagy tarkaharkályéra emlékeztet, annál halkabb, de egyébként is ritkábban szól.

Magyarország elsősorban hegyvidéki elegyes, idős lomberdeiben, elsősorban bükköseiben a korhadó fák biztosítanak számukra odúácsolási lehetőséget, szórványosan költ, ritka. Táplálékában specializálódott a nagyobb rovarlárvákra, különösen a szűfélék lárváit részesíti előnyben, melyeket a korhadékokból bányászik elő.

Télen lehúzódik a lakott területek környékére is.

Ők voltak a harkályok. Természetesen nem muszáj mindenkinek ornitológusnak lenni, és kívülről fújni a felsorolt fajok bélyegeit, de úgy gondolom érdemes volt elmélyülni „cseppet” ennek az érdekes madárcsoportnak a megismerésében. Valamennyi fajuk érdekes, látványuk, megfigyelésük és most már hangjuk felismerése is élményt, felüdülést jelenthet – legyünk ezekre az élményekre is befogadóak.

Balog István

a Természetismereti Rovat írója, szerkesztője

Balkáni fakopáncs

Nagy fakopáncs

Fehérhátú fakopáncs

Kis fakopáncs

Fekete harkály

Közép fakopáncs

Háromujjú harkály

Zöld küllő

Szürke küllő

Csak hímeket ábrázoltunk. A tojók fején a közép fakopáncs, a fekete harkály és a zöld küllő kivételével nincs piros szín.

Szűrminta

MAKKAI LÁSZLÓ

Bár ne tudnám, Miklós

Bár ne tudnám Miklós, hogy e tájék mit jelent.
Jövőtlenített jelent, itt, most.
Nekem hazám e pártoktól ölelt
cikis ország, messze síró ebek komor világa?
Bedőlt tető, remény nincs, fa tőből tört le, ága
szemébe esve, szikkadt közönybe süpped el.
Itthon vagyok. A nép alázatos, térdepel.
Egy-egy botor nevét is, irányát is tudom,
hogy merre mennek, kik mennek az uton,
s tudom, hogy mit jelenthet elvtársi alkonyon
a házfalokról csorgó, vöröslő plakáthalom.
Ki népnek áll fölébe, annak szép kép e táj,
s elbúgja szózatát, mint Vörösmarty Mihály.
Valamit rejt egyébként. Gyárat, s hat laktanyát.
De népnek fröccs lét, körmöst. Lopott szemit, aranyát,
a gyárat, ma látcsón se látja. Még a szántóföldeket,
amin dolgozott is, kilopták ezek.
Mert ő trükkös, gyümölcsöz, győz és írogat,
s papírok közt adós bárki halkán sír sokat.
S mi főntről pusztítandó vasút, vagy gyártelep,
az bakterház, s a bakter belőve áll, vár, s mered,
piros tájbor kezében, körötte rockerek
anyáznak, udvarában holt motor nem berreg.
És volt a park, régi szerelmek pár nyoma,
a pók sok itt, vet nyálat ahol mész, jól rád fonja.
Az iskolába menvén, a gárda feketén dagaszt,
hogy ne feledjek aznap, mer ő vezér legény,
dívik erő. De főntről meg ő se látható,
nincs műszem, mellyel minket jól belát a jó.
Hisz hű hősök vagyunk mi, ha már a többi nép
tudjuk, miben fékez, üz, tipor, tol és kitép.
De élnek pofozók itt, bőrfők sík szórtelen,
édent hozók, akikben megnő a fürtelem,
világít bennük, őrzik, sötét pincékbe bújva,
míg jelt nem ír hazánkra újból a szégyen ujja,
s fojtott szavunkra majd a víg torban ők felelnek.

Kaszárnya, vagy bor, virág, tiszta szó, s élni bezzeg.
Nagy szárnyadat borítsd ránk virrasztó éji felleg!

(2010. február 23.)

Skorpiók

MAGLÓDI IMRE

Változás.

Dübörgő gépsornál csendet keresve,
hóvihar közepén napfényért remegve,
csatatér poklában békéért kiáltva,
tengernyi gond közt megnyugvásra várva.

Vitorlák tövében hús szellőt kérve,
kórházi ágyon gyógyulást remélve;
báli zsvajban magadat siratva,
mosollyal lefekve, álmodban sikoltva,

közönyös tömegben újra elveszve,
homályos éveken egyre keseregve,
magányos estén barátért suttogva,
önsajnálát poklát naponta megjárva.

Templomi oltárnál csodáért térdelve,
forrongó lélekkel kárhozattól félve,
döbrent tudattal a napfénybe nézve,
s behunyt szemmel a határt átlépve.

Változást kérni sírva, dadogva,
könnyeket nyelve, vidáman dalolva,
nézni a semmit, s mindent megértve,
hallva a Szót, a reményt elérve.

Hal

SZÁZDI SZTAKÓ ZSOLT

Memento mortuus

A Szabadság csillaga felragyogott az éjszakában,
Akkor és ott, ezernyolcszáznegyvennyolc márciusában,
És tetté vált az egyet gondoló akarat,
Történelem szülte, sorsfordító pillanat.

Mert az ifjú szívekben mindig él a mámor,
Mit úgy hívunk: legenda a Szabadságról.
És a Pilvaxban akkor összehajoltak a fejek,
Az utcán pedig velük együtt sóhajtottak ezrek.

Megmozdult a tömeg, a Föld pedig dübörgött,
De Kaszárnyában a tiszt már parancsot üvöltött,
Fegyverbe!
Szuronyt szegezze!
Előre!

...

A nagysallói csatatérre leszállt az est,
Sok száz halott, megannyi hazavárt élet,
És most? Egymás hegyén-hátán a sok holttest,
Mert itt a győztes se lehet elégedett.

Mondd meg pajtás, a halál zálogot kívánt,
Sorsot húztunk, és mi maradtunk,
De jönnek utánunk még mások.
Petőfi, a költő vére ragyog fel az égre,
Halál mégse béklyóz meg minket,
Hisz aki a Szabadságért halt meg,
Nem lehet a halál annak a bére!

Mert követni fogják példánkat utódok,
És jönnek utánunk még újabb ezrek.
Sírjaink ma még csak kopár halmok,
De sírjainkra ők faragnak majd keresztet.

Griff

KIRILLA TERÉZ

A fekete hegedű (Történetek egy kisfiúról)

*Barnabás fiamnak,
szeretettel és hálával.*

1.

A kisfiú és a bohóc ma délután ismerkedtek meg az óvoda udvarán. A kisfiú, akit egyébként Krisztiánnak hívtak, már az előadás alatt rendkívül izgatott lett, mert úgy látta, hogy ennek a bohócnak nem a teste, arca, szeme, keze vagy lába mozog, azok mind tökéletesen mozdulatlanok, hanem körülötte a levegő, a tér. Ez olyan hatást keltett benne, mintha a semmit, a megfoghatatlant látná balettozni egy emberi test körül.

Az egész a nagybátyjával kezdődött. Nem ismerhette meg, mert épp az ő születése után néhány nappal lett öngyilkos. Ráhagyott viszont egy képet, ami szomorú, vizes parkot ábrázolt, ott lógott a szobája falán, és a falevelekről cseppekben csordogált az ős egyenesen a szemébe, valahányszor csak ránézett.

Márpedig gyakran és hosszasan nézegette, s a bádogszürkén villogó tócsára, akárha lakozott parkett volna, mindig odaképzelte a nagybátyját is, aki valamikor híres táncos volt. Azonban bármennyire is erőltette a fantáziáját, mindig csak egy üres, merev sziluettet látott, ami körül a levegő a tér síkján és mélységében táncra perdült, mindig négy irányba tagolódva. És most lám, a sziluett megelevenedett, a bohócban élő testre talált.

Olyan volt ez, mint az ember születése. A semmiből érkezünk, és akörül, ami mozdulatlan és örök bennünk, hirtelen vad mozgásba kezd minden ideg és izom, szerte szórva néma tekintetünket a tér síkjára és mélységébe, a szélrózsa minden irányába.

– Hogyan történhet meg az – kérdezte Krisztián a bohóctól –, hogy az emberek szó nélkül elfogadják azt, hogy születésük előtt nem léteztek?

2.

Esős napokon Krisztián gyakran üldögélt egyedül a szobájában, a háromlábú asztal alatt, ahonnan jól szemügyre vehette a kínai vázát. Nem emlékezett rá, mikor került a vitrin alsó polcára, talán már akkor is ott volt, amikor apa még velük lakott. Ahogyan az álmaira sem emlékezett *azelőtről*. És egyáltalán: semmire. Amikor elmondták neki, hogy apa végleg elköltözik otthonról, akkor *látta* meg, hogy az asztalon piros kockás terítő van. A soronként váltakozó piros-fehér négyzetek örökre beleégtek a pupillájába. Nem érzett sem fájdalmat, sem bánatot, csak napokig ezeket a végtelen tereket magukba záró piros-fehér kockákat látta. Lassan és nehezen csillapodott le a látomás, a szeme mögött a halántéka felé egy darabig szüntelenül ott vonaglottak ezek a négybe tört színes vonalak. Igen, a világ pontosan négy darabra hullt azon a napon. Felívelt és megtört, felívelt és magába zárult. Aztán minden eltompult, végül kitisztult – és attól fogva ébren volt, emlékezett mindenre, ami megtörtént vele, miatta, vagy érte.

Ahogy most hallgatta bentről, hogyan esik odakint, úgy tűnt neki, hogy az esőcseppek nem is a párkányon kopognak, hanem az idő testét szabdalják, hol sebesebben, hol lassabban, de könyörtelenül aláhullva a tér magasából. Vannak azonban időtest-darabok, amikhez nem tudnak hozzáérni, mert azokat kemény bádog-, ezüst- vagy aranypáncél borítja.

A kínai váza füle is aranyozott volt, sőt a nyakán is aranyalapozásúak voltak a kék virágok. Az arany megölte az életet: kivonta belőle az időt, amitől az kilapult, elvesztette térbe írt körvonalait, átlátszóvá lett, s mögötte láthatóan kirajzolódta a világ örök, kitörölhetetlen képei.

Ezen a vázán két kép volt, mindkettőn két-két, azaz összesen négy ember-alak, a fehér porcelán-hasra kobaltkék színnel festve. Az első képen őszibarackfa hajol az emberek feje fölé, egyikőjük lehajtja fejét, a másik, aki előrébb áll, s lábával próbál tenni egy lépést, mintha kifelé igyekezne a képből, visszafordul, és kérdőn hátratekint a lehajtott fejűre. A másik képen, akár a nő-színház hátsó falán (ahogy sok-sok évvel később rájött), fenyőfa magasodik, a két ember csak áll alatta, fejük leszegve előrebukik, mintha nehéz lenne a szívük. Krisztián mindig is úgy gondolta, már akkor is, amikor először nézte meg őket, hogy csak a halál dalát hallgathatják így. Igen, kétségtelen volt, a halál énekelt, valahonnan a magasból, a faágak vékony erein aláfolyva áradt feljűk dala, s azok ketten egyre csak hallgatták. Őt viszont nem hívták maguk közé, így ha nézte is őket, sosem hallgatta velük együtt a dalt.

- Hol van az idő, s melyik világ mélyén kopog a ti hangotok? – kérdezte tőlük Krisztián, de nem válaszolt neki senki sem.

3.

Más volt a nappal, és más az éjszaka.

Nappal óvodába kellett menni, ahol csak a zsebkendőbe csavart, eldugott kisautóját szorongathatta a kezében. Persze, persze, ott voltak a kirakók, a meséskönyvek, a színes ceruzák, a kifestők, a játékok, a gyermekdalok, ami mind arra szolgált csak, hogy a gyerekek jól aludjanak éjjel, és korán megtanuljanak a hétköznapi józanság kábulatában élni. Talán Krisztián is az ő sorsukra jutott volna, ha szeme mögé nem ereszkedik le a piros kockás terítő, vagy ha nem állt volna a szobájában a kínai váza. És ha nem fedezte volna fel az éjszakát, és ha nem értette volna meg, hogy az éjjelen kívül minden egyéb felesleges.

Az igazi életben nincs reggel, sem délután, nincs síkság, sem beton, nincs város és nem szólnak dalok tejről és tarka borjakról. Csak a folyók folynak, öröktől fogva, hótakaró van és sivatag, csillagos égbolt, s csak az éj, mint felbőszült, kobaltkék íjász, akinek tegzéből soha nem fogynak ki a nyílveesszők: fellövi nyilát, s az egyenesen a szívünkbe talál.

Éjszakánként pedig megszólalt a zene.

Krisztián minden délután egyedül volt otthon, és bár megtehetette volna, mégsem feküdt le soha a tévés macival, késő estig fennmaradt, amíg anyja haza nem ért a belvárosi, forgalmas kávézóból, ahol dolgozott. Ilyenkor, hogy ne unatkozzék, s ébren maradjon, azzal szórakozott, hogy szabadjárá engedte az összes illuzionistát, aki csak lakozott benne. Kiment a konyhába, leült az asztalhoz, a csempézett fallal szemben. Főlkapcsolt egy lámpát, a fehér csempesor elé zöld, piros, kék, sárga, rózsaszín játékcészéket állított (alumíniumból vagy valami hasonlóan könnyű fémből készülhettek), és órákon át elnézte fényes, színes árnyfoltjaikat. Az illuzionistái manókat, őzeket, törpéket kreáltak belőlük, sőt egyszer egy egész festményt: öreg, hajlott hátú nénit látott, aki valami sárgán csillogó folyósón (talán aluljáró lehetett) az egymásra rétegzett matracai tetejére fluoreszkáló műrózsákat rakosgatott. Szomorú arca volt, és láthatóan a rikító művirágaival próbált elmondani valamit. Ki tudja, talán valódi titkai voltak, vagy csak a kifejezés vágya gyötörte, ahogy végül is mindenkit.

Anya rendszerint valamivel éjjel előtt ért haza. Őt persze rögtön ágyba fektette, elmondott valamilyen rövidebb mesét, és lábujjhegyen kiosont a szobából, abban a hiszemben, hogy el is aludt. Ez azonban csak a legritkább esetben történt így. Nagyon jól hallotta, hogy Anya a másik szobában, mintha valami ünnepélyes szertartásba fogna, feltesz egy lemezt. Rengeteg hanglemez hanyódott a lakásban, bár egyik sem volt a sajátjuk. A kávézó ugyanis, ahol Anya dolgozott, a zeneiskolával szemközti téren állt, és a tanárok gyakran megfordultak benne. Krisztián már valamennyiük arcát ismerte, mert jó néhányszor odaültették maguk mellé az asztalhoz, próbálgatták, mennyire fogékony a zenére. Egy idő után mind úgy vélekedtek, sőt lassan már szinte rögeszméjük lett, hogy igazi zenei tehetség lappang benne. Így aztán a tanácsokon kívül elhalmozták őket lemezekkel, de a lemezjátszót otthon csak Anya kapcsolhatta be.

Amikor megszólalt a zene, elkezdődött az éj. Krisztián felült az ágyban, úgy hallgatta. A hangok köré kúsztak, kivetették rá egyre sűrűbb hálójukat, hogy magukba szívják egész lényét. Nem, nem a sorsát, inkább csak a lelkét és az arcát. Ebben nem volt semmi félelmetes, vagy borzalmas. Ünnepélyes volt, és különleges élvezetet nyújtott. Egyszer apa mesélte, hogy voltak királyok, akik párducokat fogtak be a kocsijuk elé, és nagy élvezettel hajtották a fogatot, mámorosan lebegve a lehetőségben, hogy a vadállatok bármikor széttéphetik őket. Ilyen érzés volt ez is, és a két fenevad, amelyek repítették őt a sötét csillagok közt, amelyeknek egyszerre volt királya és prédája, nem volt más, mint a Bánat és a Szépség.

Azonban, ha igazi király lett volna, minden bizonnyal akadt volna olyan manó vagy törpe, aki legalább egy özsültet felszolgál neki, de mivel ilyen soha nem történt, egyre világosabb lett, hogy embernek született: istenek prédájának, akinek az éjre záródó üvegtáblákon túlra tekintve, az idők súlyos, szivacsos rétegei fölött önmagát kell majd megteremtenie – összeraknia a semmi tánc-quartettjeiből.

4.

A híd felemelte gömbölyű tomporát, és úgy ringott a folyóvíz fölött, aranyló napsütésben, a kétsávos, közepén zöld parkkal elválasztott sugárút végén, akár egy lebegő kentaur.

Holott a város, Krisztián szülővárosa, talán az ország legszürkébb városa volt. A közönségesség letargiája úgy áradt szét a legjelentéktelenebb mellékutcába is, mint valami duzzadó, óriási, rothadt poliphús. Ez a bűzös, sűrű anyag, a feltartóztatlan vörös áradásával, amely vezetők, pionírok, élmunkások plakátaicaiból, hentesek, zöldségesek, kofák, kereskedők, gyári munkások, ápolók talpnyalásából, hanyagságából, semmittevéséből, hazugságaiból, cinikus pletykáiból és szünni nem akaró röhögéseiből táplálkozott és hizott, egyre vastagabbra.

Sok-sok évvel később Krisztián rájött, hogy a gyerekkori rothadt poliphúsnak van egy klasszikus változata is: a dantei medúza. Bár a felfedezés nem könnyített a lelkén.

S mit mondhatnánk ezekről az évekről, amelyek gyermekeveit jelentették?! Olyan időket éltek szerte az országban, amikor a kétszer kettő csak öt lehetett, négy sosem. Talán ez a város volt az egyetlen kivétel, itt a kétszer kettő sosem lett öt – de csak azért, mert örökké kétszer kettő maradt, szó sem lehetett semmiféle egyesítésről. A trivialitás letargiája ádáz magányra ítélte azokat, akik szenvedtek tőle, míg a középszerűek úgy lubickoltak élvezetében, mintha valami pazar kókuszbelet ragadtak volna meg, amit életük végéig majszolhatnak.

Az ellentét áthidalhatatlan volt.

A magány vértanúsága a gyengébb idegzetűeket felőrölte, aki viszont erősebb volt, csak még több erőt merített belőle. Hiába, régtől fogva megíratott: „akinek van, adatik, és bővelkedni fog, attól pedig, akinek nincs, még az is elvétetik, amije van”. Ezért aztán úgy alakult, hogy Krisztián számára, akinek a homloka mögött, a szemét és a halántékát összekötő vonalon, a világ már örökre négybe tört, a gyerekkor monológok sorozata lett, s ahogy perdültek az évek, úgy írtak le monológjai is egyre szélesebb köröket.

A gondozatlan, kiszáradt mályva- és vadvirágsorokkal beültetett parkból átment az út túloldalára, a járdára. A koradélutáni hőségben ájultan pihenő, csatornaszagú sugárúton nem járt senki. Krisztián nehézkesen haladt előre, kínosan ügyelve arra, hogy ne nézzen le az aszfaltra. A látvány ugyanis, ami ott elé tárult, állandóan felforgatta a gyomrát. Amíg kicsi volt, nagyon sokat hányt, biológiai és lelki okokból egyaránt. A felnőttek szerint ezért lett olyan borzalmasan sovány. Az iszonytató járdák tele voltak köpködve szotyolával. Mintha az egész ország a napraforgók termesztésére és emésztésére rendezkedett volna be. Ha a járdára nézett, Krisztián rögtön maga előtt látta a tágra nyitott szájukat, a fürgén kiöltött, vékony, kígyószerű nyelveket, amelyekről az utcára peregtek a nyálás maghéjak. És soha senkinek sem jutott eszébe, hogy felseperje, eltakarítsa őket. Ott zizegtek az aszfalton, marokszám, ha a szél megkavarta őket. Mintha kolerabaktériumok fullasztó, lázas áradata lett volna az egész.

Kókuszbelet persze nem volt. Krisztián számára biztosan nem. Sem banán, sem narancs, sem mandarin vagy citrom, sem ananász, de még szőlő sem. Csak cékla, krumpli, alma, jó esetben talán szilva. A pajtásai közül sokan nem is tudtak a déli gyümölcsök létezéséről. Így nőttek volna fel, ha Krisztián nem árulja el nekik a titkait. Márpedig titkai voltak, szép számmal.

Apa amerikai nagybátyjának, aki a nagyhatalmú ország követe volt Taiwanon, az volt a szokása, hogy mindent lefényképezett, ami útjába akadt, és szétküldte a világ leghetlenebb tájain lakó rokonainak. Egyszer küldött egy képet valamilyen nagyköveti fogadásról is, ahol pompás sorokba rendezett tálakon ezek a még sosem látott, egzotikus gyümölcsök heverték nagy kupacokban. Krisztián kedvéért aztán sok fotót küldött még, alulról, oldalról, föntről lencsevégre kapott banánokról, kókuszdiókról, narancsokról, mandarinokról, ananászról és fügekoszorúkról.

Ezért aztán Krisztián kötelességének érezte, hogy valahányszor útjába került egy zöldségesbolt, betérjen, és érdeklődjön, kaphatóak-e ott ezek a gyümölcsök. Most is így tett. A járda végén, ami után a széles, lámpás átjáró felvezetett a hídra, ott állt a sarkon a zöldségesbolt.

Az ég mélykék volt, a napsütés forró... ebből a háttérből lépett elő, és jelent meg Krisztián a bolt ajtajában. Odabent teljes volt a csend és az üresség. Romlott halszag terjengett a levegőben, pedig ebben a boltban egész biztosan nem árultak halat. Hogy mégis mi lehetett a sajátos szag titka, arra Krisztián soha nem jött rá. Odalépett a pulthoz, amit alig ért fel, csak szőke fürtös haja és homloka látszott ki. Ahhoz, hogy lásson is valamit, mindig pipiskednie kellett. Néha alaposan szétnézett, néha csak futólag. A rémület mindig összekeverte a gondolatait, zavarossá tette az érzékelését. Az eladó, középkorú, molett nő, mélyen bent, a zöldségekről lehullott, lehámozott szeméttel megrakott ládák mögött ült. Soha nem állt fel. Szúrós tekintettel ült nyugodtan a helyén, mintha mi sem történt volna. Tartásában kőoroszlánok hideg várakozása izzott. A vállig érő, szőke, hullámos haj, a szabályos, kissé sápadt kisfiú-arc nem hatotta meg. Krisztián összeszedte minden erejét és rákiáltott:

- Tessék mondani, banán van?
- Nincs!
- És narancs?
- Az sincs!
- És mandarin?
- Nincs!
- És ananász?
- Dute-n pizda mätii!

Ami, az ország államnyelvét magyarra fordítva annyit jelentett, hogy a kisfiút trágár szavakkal elküldte az anyjába. A szemében csak úgy szikrázott a káromlás.

A vaskos durvaság hallatán Krisztián biztos volt benne, hogy ez a nő nem asszony, és főképp nem anya, akinek a gyereke e koradélutáni órákban valamelyik óvoda szúrós pokróccal letakart, penész-szagú ágyacskájában hever. Semmi kétség: a nő igazából hetéra volt. Áloműző hetéra, olyan, amelyet nemrég látott abban a nagy, képekkel teli könyvben, amit múlt vasárnap apa új házából, a polcra csent el, beledugva az óriási szatyorba a nehéz görögdinnye alá, amit útravalóul kapott. Arcán merev fintor, teste lélektelen, rózsaszín poliphús, igen, Krisztián szemében ő lett a puffadt, mohón vigyorgó élmunkás plakát-arcok, a röhögő, átkozódó, lógó mellű munkásnők, a nyálás szotyolák köpködőinek hetérája. Csak a korsó hiányzott a csípőjéről, egyébként a kép tökéletesen ráillett.

Amikor végre ismét kint volt az utcán, valahonnan szenvedélyes tapsolás hallatszott, egy részeg hang pedig obscén dalt énekelt.

Az átjáró után rögtön felmehetett volna a hídra, de most inkább ahhoz támadt kedve, hogy a temetőn át menjen. A temető párhuzamosan húzódott a híd mellett, elnyúlt egészen a folyópartig, és a végén, a kijáratnál, volt egy lépcső, ami felvezetett a hídra. Közepén ott állt a zöld kupolájú ravatalozó, oda futott minden ösvény, vagy onnan ágaztak szerteszt. Valóságos nyárfaerdő volt ez a temető, a keserűséget lehelő sírkeresztek szinte belevesztek a zöld hullámmásba. Krisztián nem tudta, kik lehetnek a sírok mélyén, nem ismerte még a betűket. Apai nagyanyját is ide temették valahová, de nem emlékezett pontosan a sír helyére. Amikor utoljára látta, egy vízzel teli kád mélyén úszott, és hiába szölongatta, nem jött ki a vízből. Ősz haját csapdosta és mosta valami hullám, ami csak ott, a mélyben fodrozódott, a víz tükre sima volt. Később anya azt mondta erre, hogy ez az álom mama halálát jelentette. Így volt, vagy sem, de tény, hogy mama azon a reggelen halt meg apa házában.

A lelke mélyén büszke volt arra, hogy nagyanyja ebben a temetőben nyugszik, mert – ha jól értesült – egész rangos és nemes társaságba keveredett.

Apa ugyanis azt mesélte, hogy mostanában az emberek az új világban hisznek, és nem törődnek többet szobrokkal, erkélyekkel, kőasztalokkal, lugasokkal, rózsákkal és zongorákkal, sem algákkal és szökőkutakkal, sem a repkénnyel és a holddal, egyszóval elsöpörték a föld színéről a régi világot. Azt is mesélte, hogy a halál jeges hintói ide, a temetőbe, hozták az összes lovagot, az elrabolt vagy elvarázsolt szüzeket, a hercegnőket a hattyúikkal, a pásztorokat, a grófokat, az abbékat. És eltemették őket, és nincs többé remény, lehet, hogy még a költők is meghalnak majd...

Mindenesetre az igazi költők már fekete hegedűt vettek a kezükbe.

A fekete hegedű dalára pedig tángra perdül a semmi, a világnak mind a négy égtáján. Krisztián azóta csak erre a fekete hegedűre sóvárgott, hiába akarták a kávézóban hárfázni, fuvolázni, zongorázni tanítani, ő folyton csak a fekete hegedűjét kereste, mindenütt és mindenben.

– Kinek van szüksége a teljességre? – kérdezte szomorúan a tanítóitól, de azok nem válaszoltak soha.

A folyó felett a híd, amely imént, a sugárútról még kentaur-tomporával tűnt fel, most, hogy rajta állt, olyan kemény, szikkadt és néma volt, akár egy sivatagi szerzetes. Vastag porréteg borította piros korlátait, mintha az ég szürke púdert szórt volna rájuk. A távolban a templomok, házak, blokkok, gyárépületek körvonalai akadozó ritmusban kúsztak egymás hegyére-hátára. Mindenből valami végtelen disszonancia áradt, mintha egy láthatatlan kézből átkok hullottak volna ezekre az utcákra. Krisztián szemében a város, még a vasút-állomás melletti mesés gyereknap park is, olyan volt, mint a meztelen király: semmi sem leplezhette előle azt a furcsa, szomorú áradatot, ami az összes tornyot, háztetőt, utcakövet elborította. Szinte a sejtjeiben, nem is a lelkében, sejtjei tömény, erős emlékezetével érezte és őrizte ezt a gyászos misztériumot, az ellentétek tragédiáját, a kusza, szorongó, a bádögba, ezüstbe, aranyba zárt időt sirató, fájdalmas tekintetek és a perverz közönségesség hóhér-nyugalma között.

„Ha nem folya a folyó, ahogy öröktől fogva mind,/ bánatomnak súlyát nem bírnák tagjaim.” – ezt a verssort mondta mama, míg élt, ahányszor csak kézen fogva átvezette őt a hídon, hogy elvigye a belvárosi kávézóba, anyához.

Krisztián most, ahogy lenézett a folyóra, tekintetével forrón rátapadt a víz színére, szinte egybeolvadt vele. Érezte a köveken megtorpanó, majd tovazúduló víz erejét, iramlását a torkolat felé, ahol a Tiszába ömlött, majd a Dunába, s azzal lassan hömpölygött a tenger felé. Túl lassan, Krisztián legalábbis mindig elviselhetetlenül lassúnak érezte abban a különös, visszatérő álmában. Így, otthagya a vizet, a bukaresti gyorsra ült, ami sebesen suhant a Kárpátok sziklafalai közt, le az alföldi, irdatlan nagy városig. Ott vonatot cserélt, a konstancai gyorsra szállt át. A fekete-tengeri kikötőváros nem volt egészen ismeretlen számára: itt váltak el jó néhány évtizeddel ezelőtt menekülő, görög ősei: egyikük Amerikába indult, a másik itt maradt, annyi pénzük ugyanis nem volt, hogy mindketten hajóra szálljanak, s azt a kevés pénzt, amijük volt, összeadták, hogy legalább egy hajójegyre elég legyen. Persze, ha ez nem így történik, ha a dédapja nem mond le a pénzről testvére javára, akkor ő, Krisztián meg sem született volna, néma tekintete nem szóródott volna szét ezeken a gyötrődő, holdbéli tájakon, s nem tapadhatott volna semmilyen vízre.

Amikor végre megérkezett a vonat, s leszállt róla, izgalmas futni kezdett a kikötő felé, szabályos, egyenletes ritmusban. Könnyű gyerektestével szinte átsuhant a négy- vagy tízemeletes paneltömbök közt, a hánytató maghéjcsomókra ügyet sem vetett, már hallotta a tenger morajlását, érezte hűvös, végtelen kitárulkozását, s biztosra vette, ahogy a következő utcasarkon befordul, már megpillanthatja a borzongató szépségű hullámokat. A másodperc törtrésze alatt befordult azon a sarkon, de a tenger sehol nem volt, izgalmas morajlása elhalkult, majd szinte a semmiből hirtelen feltörő, vagy alászálló dermedtségben végképp szertefoszlott. Hideg jégmező tárult elé, közepe táján zöld tetejű házzal, falain vakítóan sugárzott a jégről visszaverődő kékes-fehér fény. Nehéz öntöttvas kapuján szélkakas zörgött. Valahonnan fájdalmas sikoly hallatszott, aztán hosszú szünet, majd újra lágyan rezgett valahol az a hang. Egész szelíden ringott a levegőben, majd rikoltva nagyon magasra emelkedett, hogy aztán elhaló kiáltásként lankadjon el újra. A kapu tövében állt egy kobaltnék öltönybe öltözött, magas, vékony testalkatú férfi, feje lehajtva, kezében fekete hegedűt tartott.

Szkíta szarvas

SZÁJBELY ZSOLT

Emma asszony

Nehéz, ólom-emlékezetű bársonyként hullott az ősz lábnyomába a legelső hópehely, s szüzi fehérségén boldogan csillogott egy eltévedt napsugár, mely, mint forrásban fürdő agyag omlott szét az elmúlás csontozott valóságán. Dermesztő sárkányként tekergőzött a hegyekből zúduló szél, s megfoghatatlanságában is fönnséges tündérként csusszant ki a vénséges fák korhadó markából. A száraz, halott levelek, melyek még hűen függtek a fák göcsörtös ujjairól, s eltántoríthatatlanul hirdették az Élet szépségét, mostanra elfáradtak mind, s halkán, szinte észrevétlenül belesimultak a Halál bársonyos tenyerébe, hogy álomba zárva várják az Élet visszatértét. A táj szín-vesztett festményként terült el a térben, s ott magasan, az égbolt egykor kéklő óceánját lassan befedték a szürke, bánatszagú felhő-medúzák. A Természet tökéletes színpadán most új, csöndesebb „dráma” vette kezdetét. Ám e környezeti változások „lassú hirtelenségében”, mint egy örök időkre megdermedt pillanat az idő kristályhabú folyamán lebegve, szomorú pompájában ott hallgatott az egykor mennyei dallamok csokrától ékes Dubailes-ház. A magasba nyújtózkodó falak még most is büszkén hirdették letűnt, nagy mesterek csodás művészetének elmésségét, s dacoltak a Halál mindent elnémító uralmával. A szökőkút szárazságában nyugodva csupán lehullott falevelek aludták örök álmukat, s az egykor pompás rózsalugasok helyén az enyészet, s a nyugalom bénító aromája terjengett. Emma Dubailes, a Dubailes család utolsó élő képviselője, emlékezetének börtönében sínylődve sétálgatott a falak között, s egy nyitott ablakon beesonó szellő lágyan ősz hajába túrt, majd észrevétlen tovaszállt, s magával vitte az öreg hölgy emlékeinek zavaros esszenciáját. Hosszú éveken át élt házasságban egy párizsi nemessel, ám házasságuk magtalan volt, s mikor a jó Jean-Francois tíz évvel ezelőtt kilehelte a lelkét, Emma teljesen összeomlott. Ám addigra már kicserélődtek a felsőbb osztályok tagjai, fiatalok, étellel teli kalandorok élvhajhász orgiái vették át a nyugodt elegancia uralmát, s Emma értetlenül és idegenként állt a nyüzsgő, pörgő-forgó „újvilág” árnyékában. Az egykori társak, kiket mindig oly nagy örömmel várt a vacsorákra, mára már mind elfeledték őt. A hosszú folyosók rideg falain végig festmények függtek. A festményeken arcok lebegtek, az arcok pedig egyre csak zokogtak: életüket, s a letűnt korokat siratták, s olykor-olykor Emma asszony is velük zokogott, mintha mélyen belül megértette volna: ő nincs oly szerencsés, mint a falon függő elődök, róla senki sem fest majd arcképet az utókornak, hiszen már most is elfelejtett emlékként járkal összeomlott életének dohos romjai között. Emma asszony nagyot sóhajtott, s lassú, csoszogó lépteivel a nyugati szalonba sétált, majd leült kedvenc, keleti bársonnyal borított kanapéjára, s száraz ajkain felcsillant egy mosoly, ahogy ránézett a falon függő festményre, mely a férjét ábrázolta. Mosolygott csak, s ráncos szemhéjai lassan lecsukódtak. Majd egy könnyed sóhaj hagyta el ajkait, de a mosoly immár örök időkre megfáradt arcára fagyott...

Tükör

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Virradásod

életed titkait féregjártatba vésed kérged alatt,
majd gyökered vesztve az harmadnapra lehullik,
és a mintázatod Isten értékeli

purgatórium zeng hozzávaló lángokat,
választgatva följük hideg vagy meleg füstöt,
ízekre feslő képeid szerint döntve,
érték vagy csak flörtölt egy üres pillanat

majd figyelj a hangokra, majd látod
az éjszakát, ahogy hallgatja
a tegnapod meséjét minden csillag,
a pletykások, rögtön susogják tovább,
közben óriások és törpék lyukasztják az eget,
villog az időtlenség, a tértelenség

végül az eged játékból világosra kékítik,
és izzó vörösbe aranyozzák a képedet

Te meg elgondolkodsz azon is, vajon
a pocsolyából mikor tűnt el a Hold,
és mikor szállt fel a Nap, hiszen sötét volt,
a harsonák hangját elnyelték a háttérzajok

Tavas

CSÁKY KÁROLY

Vámosmikola szakrális emlékei

A település rövid történetéből

A Börzsöny alatt, közvetlen az Ipoly völgyében települt *Vámosmikola*, az egykori *járási* és *körjegyzőségi* székhely. Több folyón túli honti falunak is közigazgatási központja volt a hajdani vásárhely és mezőváros. Van, aki már 1075-re teszi *Mikolfalu* említését (Borovszky, é.n., 70.), mások az 1304-es dátumot szerepeltetik, s ekkor *Mocholcht* alakban fordult elő a neve (Bakács, 1971:79). Györffy György közlése szerint az első írásos említés dátuma 1300, amikor *Villa Mikula*-ként bukkant fel (1987:220) az okiratokban. Azt is tudjuk, hogy a helység már az 1332-37-es pápai tizedjegyzékben is szerepelt, s *Szent Lőrinc templomának* Miklós nevű papja fél márká tizedjövédelméből 3 garas pápai tizedet fizetett (Györffy, 1987:222). Mivel a 17-18. század fordulóján a falu lakossága szinte teljesen *református* lett, s a katolikus templomot is elvették, Mikola Nagybörzsöny filiájává vált. A községnek később jelentős számú zsidó lakossága is volt.

Vámosmikola templomairól

A 18. századi egyházlátogatási jegyzőkönyvek említést tesznek a falu *középkori templomáról*, amely „*hol Szent Lőrinc, hol Szent Erzsébet néven szerepel*“. A torony nélküli, kisméretű *román stílusú* épület a régi temető közelében, a mai Nepomuki Szent János- szobor tájékán állt. Apszisa boltozatos, hajója sík mennyezetű volt. *Koczó József* helytörténész említi, hogy a török hódoltság megszűnése után *Mikola templomát újjá kellett építeni, és a felszenteléskor nyerte el Árpád-házi Szent Erzsébet titulusát*“. Ám a kutató azt sem zárja ki, hogy „*a templom csak a katolikus jogokba való visszakerüléskor, az 1700-as évek első felében kapta Szent Erzsébet patrónusát*“ (Vámosmikolai Kulturális Egylet honlapja). Eredeti berendezése a reformáció ideje alatt eltűnt, ugyanis az új hitűek Isten hajlékát egy kerek úrasztallal s háromrészes fakarzattal látták el (Dercsényi, 1958:385), akárcsak a közeli ipolypásztói templomot.

A *mai egyhajós, homlokzati tornyos, keletelt barokk templomról* már az 1754-es *canonica visitatio* is írt, megemlítve, hogy az *Esterházy herceg* támogatásával épült *1752-ben*. A félkörű *diadalíven* ma is látható a család címere, az építés dátuma s ez a latin nyelvű felirat: „*HANC ESTERHÁZY PRINCEPS TIBI MAGDALA FIGIT*“ (E templomot Esterházy herceg Magdolna neked építtettem). A diadalívet tartó falpillér erősen kiugrik. A templomról, melynek patrónusa *Szent Mária Magdolna* lett, alapos leírást találunk a Batthány-féle egyházmegyei látogatás jegyzőkönyvében is. A *szentélyről* itt többek az alábbiak olvashatók: „*a templom szentélye mintegy három ölre tehető hosszanti irányban, magassága pedig körülbelül 4 ölre tehető. A tulajdonképpen épülettest el van választva lépcsővel, ami a szentélyt kiemeli, és elválasztja a rács*“ (Közli: Koczó J.). A szakirodalomban pedig ezt írják róla: „*Az egyboltozatos szentély a hajónál keskenyebb, csehsüveg boltozattal*“. Záradéka „*enyhén ívelt*“, egy-egy oldalablakkal. A *főoltár*ról is találunk ugyanott leírást: „*Szarkofágalakú /.../ magas, fehér színű fa, tabernákulummal, szép mozdulatú, rokokó angyalpárral. A tabernákulum ajtaján értékes, bronz színű domborműves fa faragás az emmauszi jelenet ábrázolja diagonális felépítésben*“ (Dercsényi, 1958:386-387.). A szentély keleti falán látható a nagyméretű *oltárkép*, felette *istenszemmel* és *kis angyalputtókkal*. *Kalácska Ferenc* (1956) plébános szerint a sötét tónusú kép valamelyik osztrák festőiskolában készült, s „*különleges ábrázolása ez Mária Magdolnának*“. A „*finom, aranyozott fa keretben*“ elhelyezett festmény alkotója *Friedrich Bernard*. Mária Magdolna két szárnyas angyal előtt látható. Az egyik kezében orvosságos tégelyszerűséget (kenetes edényt?) tart. Mária Magdolna haja széteresztett, fehér ingben, kék ruhában van. Kezével a bal vállán lévő sebszerűségre mutat. Előtte könyv és kenetes edény(?), bal oldalán láncok (önsanyargatás lácai?), a kép tetején mennyei angyalok kara.

A Vámosmikolai templom Archív felv.

A **templomhajóról** azt olvassuk a Batthány-visitatióban, hogy az „9 öl hosszú és 5 öl széles, magassága pedig 6 ölnyi“. A szakirodalomban írják, hogy „A templom szerény, tartózkodó külseje után meglepő a nagyvonalú belső tér. A mindenütt uralkodó finom fehér-arany színellentét eredetileg a mennyezet sokszínű barokk festményeivel érdekes kontrasztban állhatott...“ (Dercsényi, 1958:386). A régi freskókat egyébként az 1970-es években meszelték le. A két boltszakaszos hajót 2-2 szegmentíves ablak világítja meg. A boltozat *cseh süveges, rokokó kompozit fejezetekkel ellátott, kidomborodó pillérpárral*. „A templomnak van **sírboltja** is – olvassuk a régi visitatióban – , *ám a tiltó rendelkezések ideje óta abba senkit nem temetnek*“. A **kriptát** az építető **Esterházy Pál Antal** készíttethette, s a hagyomány szerint abban **Esterházy Erzsébet** nyugszik (Koczó, 2000:6.), akinek portréja a templom falán is látható. A **szószék** fehérre festett fából készült, kidagadó alsó kosárral és hangvetővel. A hangvető párkányán *angyalputtók* vannak, tetején pedig a **Jó Pásztor** nagyméretű, finoman kidolgozott faszobra áll. A **keresztelőkút** tömör kő lábán álló „*kerek, rovátkolt vörösmárvány medence*“. A kovácsoltvasból készült **csengőkonzol** is 18. századi munka (Dercsényi, 1958:387.). Korabeli alkotás még a templom szép **gyóntatószéke** is.

A **mellékoltárokat** szintén említik a korabeli vizitációk. A bal oldali, azaz a **Fájdalmas Szűz-mellékoltár** fehér színű fa munka, magas oromzattal, arany színű rokokó indadékorációval, fent közepén vázák közt angyalputtóval. A sötét tónusú **oltárkép** 1800 körüli munka, „*talán egy akkor tönkrement barokk kép másolata*“ (Dercsényi, 1958:387). A szignó nélküli kép ritka ábrázolása a Fájdalmas Anyának. Mária piros ruhában és kék palástban van, szívében törrel, ölében a fehér gyolcsleplen fekvő halott Jézussal, akinek Mária fogja a jobb kezét, feje alatt pedig a balt tartja. Felettük angyalok látszanak. A jobb oldali, azaz a **Nepomuki Szent János-mellékoltár** hasonló felépítésű. Az eredeti, 1750 körüli festmény Jánost fehér karingben, papi sapka nélkül, fedetlen fővel ábrázolja, amint két kezét a szíve felett keresztben tartja. Talán a mennyben van: felette, mellette s a lábánál angyalokkal körülveve.

A hajóban megannyi más szobor is látható még. **Mári Szepőlötelen Szívének** fehér szobra egyszerű gipsz munka. Mária fején fátyol van, két kezével szívét fogja közre. A **Jézus Szíve-szobor** is fehér gipsz, a fej körül glóriával, a bal kezét a szív felett tartva, a jobbot áldásosztásra emelve. Fehéres színű **Szent Erzsébet** szobra is, akinek fején korona, kötényében és jobb kezében aranyozott rózsák láthatók. **Szent Antal** a szokásos szerzetesi ruhában áll előttünk, a kámzsán rózsafüzérrel. Bal kezével egy könyvön a Kisjézust tartja, jobb kezével annak lábát fogja; Jézus pedig a jobb kezével Antal arcát simítja. A **Szepőlötelen Fogantatás-szobor** fehér ruhában, kék palástban, hajadon fővel, imára kulcsolt kézzel mutatja be a Szűzanyát. **Szent Teréz** fehér gipsz szobra is a szokásos ábrázolásmódban készült. Teréz bal kezét szíve felett tartja rózsákkal és feszülettel. Jobb kezében szintén rózsát tart. **Szent József** zöld ruhában, bordó palástban látható; bal kezével a mellette álló gyermek Jézust fogja, aki fehér ruhában és kék palástban van. Egy másik **Szent József-szobor** is van itt, melyen József fehér ruhában, barna palástban látható, jobbán a fehér ruhás Kisjézussal, bal kezében lilommal, fején glóriával. A **keresztút** képei újabb alkotások, Balassagyarmaton készültek. Van a templomnak **Feltámadt Krisztus-szobra** is. A polikorómozott fa Krisztus mezítelen vérző testén aranyozott ágyéktakaró, vállán bordó palást van. A **Prágai Kisjézus-szobor** szintén látható itt, díszes fehér ingben, bordó palástban, fején koronával, bal kezében országalmával. A háromtagolású **karzat orgonája** egyidős a templommal. A kórus alatt áll a **Lourdes-i barlang** a szokásos **Mária-szoborral** és **Bermadettel**. A barlang oltárát gyönyörű **terítő** díszíti egy Mária-képpel, melyen a Szűzanya fedetlen fővel, hosszú hajjal, fehér ruhában, feje körül glóriával, angyalok körében látható. E helyütt több márvány hálatáblát is elhelyeztek a hívek. Ugyancsak itt kapott helyet a **Hordozható Máriácska**, amely egy oszlopos, ovális végződésű fa kápolnácskában áll fehér ruhában, kék palástban egy csillagokkal, rózsákkal díszített földgolyón, fején koronával, két karját széttárva. A templom INRI-feliratos **körmeneti keresztje** díszített szárvégű, fa korpuszos alkotás. A barlang közelében látni egy másik **korpuszos fakeresztet**. Krisztus feje jobbra fordított, testén fehér ágyéktakaró. A magas rúdon látható **rokokó fakorpuszos feszület** Krisztust jobbra fordított fejjel, barna ágyéktakaróval, behajlított lábakkal mutatja be.

A templom **homlokzata** hármastagolású, kiemelkedő középrizalittal, pilaszterekkel keretezve, kettős barokk párkánnyal. A **bejárat** szegmentívű záróköves, felette kosáríves ablakkal. A homlokzati fülkékben kőszobrok láthatók. Az egyik egy ismeretlen férfiszent, a másik **Szent Mihály arkangyal** szárnyas szobra. A **torony** szervesen emelkedik ki a középrizalitból; minden oldalán egy-egy szegmentíves ablak és óraparkány. Bádognál végződik. 1997-ben a templom falán helyezték el **Cselka Nándor** (1834-1897) címzetes püspök, egyházi író, Mikola szülöttének domborműves emléktábláját. A plébániaépületen pedig **Endrey Mihály** püspök emléktáblája látható, aki közel fél évtizedig tevékenykedett itt. A község új stílusú **református templomát** 1990-ben szentelték fel. A falu és a környék zsidóságának egykor **zsinagógája** is állt itt.

A Prágai Kisjézus szobra a Vámosmikolai templomban (Csáky Károly felvétele)

Szagrális kismelékek

A több mint másfélezer lakosú, zömmel római katolikus vallású Ipoly menti település szintén bővelkedik szabadtéri szagrális emlékekben. Határában és belső területén több kőből, fából készült kereszt, feszület látható. Igen sok ilyen szagrális emlék van a község hatalmas, több régebbi részből álló temetőjében is. Háborús emlékmű és szobor szintén található a faluban. De vannak szoborfülkés kismelékei a Mária-kultusznak is, melyek a régebbi családi házaknál figyelhetők meg.

Szabadtéri szobrok

Vámosmikolán egykor nagy kultusza lehetett ***Nepomuki Szent János***nak. Mindezt bizonyítja, hogy a községben két szobra is volt a szentnek, ezen kívül neki szentelték a templom egyik mellékoltárát is. A Dercsényi-féle műemléknyilvántartóban olvassuk, hogy a kastélytól északra, a falu közepén egy magas, barokk formájú talapzaton áll „*a szent életnagyságú alakja a szokásos tartásban. Felirata: 1782*“. Az alkotás „*színesre festett homokkő*“ (1958:388). A helyet ma ***Szent János tér***nek nevezik, s közelében volt a falu régi temetője is. A magas, díszített talapzaton álló nagy kőszobor színezése mára megkopott. János egyenes testtartással áll előttünk, hosszú fürtös haján papi birétum, testén reverenda, karing és palást. Rekvizituma a jobbán tartott nagyméretű korpuszos kőkereszt. A talapzaton ma már dedikáció nem látszik, csupán az 1782-es évszám olvasható.

A fent említett kiadványban egy másik ***Nepomuki-szoborról*** is olvashatunk. Ez – mint írják – a *Losonci utca 22. számú háza* előtt állt, a patakon átvezető híd szomszédságában. Mészakőből készült kisebb alakú színezett 18. századi alkotás volt. A szoborról a faluról készült honismereti füzetben *Koczó József* helytörténész is megemlékezett, többek közt az alábbiakat írta 2000-ben: „*A Szobi út 5. szám alatti ház előkertjében ugyancsak látható egy kisebb alakú Nepomuki Szent Jánost ábrázoló, eredetileg festett, mészakő szobor, mely jelenleg igen megkopott állapotban van*“ (8.p.). A szobrot 2006-ban már hiába kerestem, csak a talapzata maradt a helyén. A Vámosmikolai Honismereti Kör azonban még őrzi a róla készült utolsó fotók egyikét, melyen jól látható, hogy itt is papi birétumban áll Szent János, fejét kissé jobb felé tartja, s jobbán ott a kőfeszület is. Mikolán tehát volt szobra a prágai szentnek a temető és a községen átfolyó patak közelében is, a templom mellékoltárán pedig a róla készült festmény látható.

A főút melletti tűzoltóépület udvarán áll ***Szent Flórián*** újabb keletű szürkésfehér kőszobra. A tűzoltók védőszentjét egy betontalpacztra épült szögletes téglaszlopon helyezték el. Flóriánt a szokásos öltözetben látjuk, fején csáköval, bal kezében összetekert zászlóval. Jobb kezével egy kis dézsából vizet önt az égő házra.

Keresztek, feszületek

Vámosmikola legrégebbi köztéri keresztje a ***templom előtti korpuszos kőfeszület***. Említik Pest megye műemlékei közt is, mint „*kőkopruszos kőkeresztet*“, amely **1782**-ben készült (Dercsényi, 1958:388). Ugyanezt az adatot jegyzi a templom homlokzata előtt látható szagrális emlékről a kis falukönyv is (Koczó, 2000:8). Mindehhez csupán annyit fűzünk hozzá, hogy a bordó színre festett többlépcsős talapzaton valóban az 1782-es évszám olvasható, ám a kereszt szára s a korpusz már nem az eredeti, újabb keletű. Maguk az INRI-feliratos keresztoszlopok műkőből valók, a korpusz pedig fehérre festett gipsz-alkotás lehet. Jézus töviskoronás feje kissé jobbra fordult, szeme nyitva van. Lábai térdben behajlított helyzetben láthatók, testén pedig fehér ágylektakaró van.

A templom előtti kereszt. Archív felvétel

Kalácska Ferenc plébános megmutatta azt a régi keresztmaradványt, amelyet a plébánia udvarán helyeztek el. Feltételezhetően ez lehetett a feszület eredeti szára, amely az idők folyamán leomolhatott. Krisztus alsó testrészén, illetve a lábakon jól látszik a finoman megmunkált homokkő.

Egy másik régi alkotásról azt írják a helyi kiadványban, hogy „*a temetőben található nagykereszt az 1853-as évszám olvasható*“ (Koczó, 2000:8). Ez nem a mai temető központi keresztje, hisz a nagy kiterjedésű sírkert régebbi részében áll. A háromlépcsős talapzat tetején egy mesterségesen kiképzett kőhalmon áll az eredetileg színezett, díszített szárvégű kereszt, amely keményebb homokkőből készült, akárcsak a szépen megmunkált korpusz. Krisztus töviskoronás fejét itt is jobbra fordítja. Lábszárai egyenesek, testén ágyéktakaró látszik. A temetőben több értékes *sírjel* is látható még, a református és a katolikus részben egyaránt. Az utóbbiban néhány sír felett korpuszos kőkereszt is akad. S itt áll az egykori plébános, *Egyházy Ádám* latin feliratos szürke márvány, csipkézett szárvégű sírkeresztje is, melyre ezt vésték: *“Itt fekszik a pásztor/ a bárányok között,/ akiket 48 éven át legeltetett,/ igével és példával táplálékot adva./ Egyházy Ádám/ meghalt Vámosmikolán/ 79. éves korában,/ az üdvösségnek 1843. évében/ november 25-én.”* (Közli: Koczó, 1999:38-39.) A *temető központi fakeresztje*, az „*ökumenikus kereszt*“ 2000-ben készült. Talapzata Győri Sándor kőműves munkája, a fakereszt gyönyörű díszítése pedig Kókai Géza nagybörzsönyi fafaragó műve. Hosszú szárán szőlőfürt, virágmotívum és galamb látható. A szakrális emléket a hívek készítették.

A falu északi és déli részén is látható egy-egy útmenti kereszt. Szob felé, a főút bal oldalán áll a *Helner-kereszt*, melyet a Felvidék visszacsatolásának évében állítottak. Ez egy egyenes szárvégű, betonalapzatra helyezett műkökereszt. Vaskorpuszát fehérre festették. A felfeszített Krisztus töviskoronás feje a jobb vállon nyugszik, a testen ágyéktakaró van. Dedikációján ez olvasható: *„Isten dicsőségére/ állította/ özv. HELNER/ ANDRÁSNÉ/ és családja/ 1939“*. Az állíttató, Helnerné Turczer Mária egyébként a helyi temetőben nyugszik, 1958-ban, 81 éves korában temették ide. Szép díszített szárvégű kőkeresztje van.

A falu északi részén, a főút közelében látható a *Veres-kereszt*, amely egykor a település határában állt. A horganyfedéllel ellátott, INRI-feliratos fakereszt korpusza ezüstözött öntöttvas.

Vámosmikola és Nagybörzsöny határán áll a *Szlábi-kereszt*ként ismert feszület. A műkőből készült, egyenes szárvégű, INRI-feliratos, vaskorpuszos kereszt egy vaskerítéssel körbevett betonlábazatban áll. Mellette három hársfa és egy kőrisfa van. Dedikációján ez olvasható: *„Isten dicsőségére/ állította/ /Szlábi/ László/ járásbírósa/ elnök/ 1934. okt. 21.“* A kereszt közelében a hitközség gyakran rendez szabadtéri ünnepségeket, összejöveteleket. Ő is a helyi temetőben nyugszik, sírkövére pedig ezt írták: *„Itt pihen örök álmát/ Szlábi László/ nyug. kir. járásbírósa/ elnök/ megh. 1937. november 27-én// Tett soknak létében jót/ sokan őrizzük kegyelettel/ emlékedet“*.

Emlékművek, képfülkék

Vámosmikola kegyelettel őrzi a faluból vagy a faluban elesett katonák, hősök, a koncentrációs táborokban elpusztult zsidók, vagy az itt elhelyezett lengyel menekültek emlékét. A római katolikus templom mellett látható például az 1993-ban felavatott *hősi emlékmű*, amely az első és a második világháborúban elesett vagy eltűnt mikolaiak nevét is feltünteti. A két hatalmas kőtömb közt áll mementóként a horganyfedeles fakereszt.

A Börzsöny utca 49. számú ház utcai homlokzatának *képfülkéjében* egy Szűzanya-kép látható. Mária hosszú fehér ingben, kék palástban áll előttünk, feje körül csillagos glóriával. A sárgára festett fakeretes képszekevény tetejét kereszt díszíti.

A Dózsa utca 25. számú házában homlokzatát ugyancsak egy kis képfülke díszíti. A barna faburkolatú üvegezett ajtajú fülke tetején is kereszt van. A fülkében egy *naív Madonna-képet* látunk. Mária bordó ruhában, kék fátyolban van, feje körül glóriával, ülésben a Kisjézust tartja.

Van még egy képfülkés ház a Templom utcában is, ám ebből már hiányzik a szakrális emlék.

Képszekrény egy régi parasztház homlokzatán (Csáky Károly felv.)

Nepomuki Szent János szobra (Csáky Károly felv.)

A Nepomuki Szent János mellékoltár képe (Csáky Károly felv.)

Szent Flórián szobra (Csáky Károly felv.)

Régi központi temetőkereszt (Csáky Károly felv.)

A baloldali Fájdalmas Szűz mellékoltár (Csáky Károly felv.)

A templomhajó és a szentély (Csáky Károly felv.)

Irodalom

Bakács István: Hont vármegye Mohács előtt. Budapest, 1971

Borovszky Samu, szerk.: Magyarország vármegyéi és városai. Hont megye és Selmecbánya sz.kir. város. Budapest, é.n. (1906)

Csáky Károly: A Dunától a Szitnyáig. Komárom, 2003

Dercsényi Dezső, szerk: Magyarország műemléki topográfiája V. Pest megye műemlékei I. Budapest, 1958

Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza III. Budapest, 1987

Hegedűs András – Tóth Krisztina, összeáll.: Esztergomi főegyházmegye. Esztergom, 2000

Koczó József: A vámosmikolai templomok védőszentjei. Vámosmikola honlapja (<http://www.vmke.hu>)

Koczó József: Vámosmikola és Perőcsény vallásfelekezetei. Vámosmikola, 1999

Koczó József: Vámosmikola 1300-2000. Komárom, 2000

BESZÁMOLÓK

Harminc éves a balassagyarmati Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaság

(Ketykó István alapító tag tudósítása.)

2010. február 26-án délután a balassagyarmati Madách Imre Városi Könyvtár emeleti galériájában kezdődött a Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaság harminc éves születésnapjára ünnepségsorozat. Ez alkalomból jelent meg a **Röpke Ívek** című szépirodalmi antológia jubileumi,- immár tizedik- kötete is.

Fél ötkor a Társaság képzőművész tagjainak kiállítását *Szabó Endre* újságíró- az Irodalmi és Képzőművészeti Társaság tagja- nyitotta meg.

Meleg szavakkal méltatta a harminc évvel ezelőtti - akkor még Komjáthy Jenő Irodalmi Kör- megalakulásának körülményeit, majd megemlékezett az azóta már elhunyt tagokról. A kiállítást *id. Telek Balázs* tangóharmonika játéka tette még színvonalasabbá.

Öt órakor a könyvtár kupolatermében gyülekeztek a látogatók a **Röpke Ívek 2009** jubileumi antológia bemutatójára. Először az új antológia anyagából hallhattak a jelenlévők egy szép válogatást *Csábi István* Madách-díjas, *Dénes Diána*, *Kosik Szilvia*, valamint *Oláh Zoltán* előadásában. Az új kötetet *Dr. Szepes Erika* irodalomtörténész ajánlotta a megjelentek figyelmébe. Kérte, hogy a jelenlévő szerzők jelezzék ittlétüket, hogy megismerhesse őket személyesen is... Sorra vette az antológiában szereplő szinte valamennyi alkotót és több szerző műveiből- köztük jómagamtól is- idézett.

A jubileumi antológiába - 230 oldalon- harminckét író, költő, valamint négy képzőművész alkotásait válogatta be *Ádám Tamás* költő, szerkesztő, újságíró- valamennyi eddig megjelent *Röpke Ívek* szerkesztője, akinek öt verse olvasható a kötetben. A kötet megjelenését támogatta: *Balassagyarmat Város Önkormányzata*, *Cserhát Print Nyomdaüzem Kft.*, *Dr. Czudar Sándor*, *Holes Imre*, *Dr. Laczó József*, *Szabó Endre*, *Szomor József*, *Dr. Tományi Csaba* és *Dr. Varga József*

A címlap *Telek Balázs* Tigrisbika című grafikájának felhasználásával készült. Kiadta a Madách Imre Városi Könyvtár, Balassagyarmat. Felelős kiadó: *Pálinkás Katalin*

Tipográfia: *Páhi Kata* Nyomtatás: *Cserhát Print Nyomdaüzem Kft.*, Balassagyarmat.

Az antológiabemutató végén a gyermekkönyvtárban terített asztal várta a megjelent vendégeket...

Végül olvassák el *Ádám Tamás* szerkesztőnek a jubileumi antológiához írt **Előszavát**.

Vers-páfrány-szag, tintaillat

Az írás, a művészet e tájtól sohasem volt idegen. Óriások alkottak itt, hogy csak Balassit, Madáchot, Mikszáthot, Komjáthyt említsem. De a derékhad egyik-másik költője is hagyott maradandó, olvasható művet. Talán a levegőben van valami; vers-páfrány-szag, tintaillat. Meglehet, ez hatott, vagy más, de az biztos, hogy a hetvenes évek derekán újra éledezni kezdett a néha lángoló, néha csak parázsló irodalmi élet. **Ketykó Pista** (kiemelés tőlem) vetette fel a könyvtár akkori igazgatójának: jó lenne csokorba gyűjteni az írogató embereket. Drága jó Podlipszky Ervin bácsi azonnal megértette az idők szavát: felkutatta, összeverbuvalta a „sereget”. Így alakult meg 1979. október 11-én, a régi könyvtár épületében a Komjáthy Jenő Irodalmi Társaság.

A névválasztás ma már természetesnek tűnik (ki is lehetne más!?), mégsem volt egyszerű. Válogattunk. Csikász Pistának köszönhetjük a Komjáthy nevet. És ő mutatta be a társaságot a Honismereti Híradóban. Irodalmi műhely című dolgozatában hivatkozott a hagyományokra, az új nemzedék tehetségére. Azt írta: „... mi is jelet kívánunk adni e városról, e vidékről, e tájról, ahol a hagyományok folytatóiként ezt kötelességnek kell éreznünk. Irodalmi híradás akarunk lenni a XX. század végéről, napjainknak, és a jövőnek.” Aztán elkezdődtek a műhelyfoglalkozások. Minden hónap harmadik csütörtökjén, a régi könyvtárban, este hatkor körbeültük a hosszúra rakott asztalokat. Majd' mindenki hozott új szövegeket. Jórészt Csikász olvasta fel a műveket, bariton hangján. Nem is középiskolás fokon! Könnyű volt neki, hiszen előadóművészként is maradandót alkotott. Na, azóta is kevesen adták elő olyan magas hőfokon a verseimet... Ízekre szedtük egymás munkáit, igazi műhelymunka folyt. Dr. Kerényi Ferenc irodalomtörténész írásban értékelte a beérkezett verseket, novellákat. Mái nem tudom felfogni ésszel, miért vállalta ezt a robotot egy kandidátus. Illetve értem, mert ismertem Ferit. Pályám elején sokat segítettek ezek a kritikák. Gondolom, másoknak is... A tizenötödik évforduló kapcsán megint csak Csikász Pistát idézem: „E társaság létrejött sorsdöntő. Műveink az önfelolvasás légkörében, kegyetlen kritikai keresztútban avatódtak fel... Megdöbbenett: irodalmi életet kezdtem-kezdünk élni. Őszinte önzetlen örömmel töltött el Ketykó István, Ádám Tamás, Karácsondi Imre, Zonda Tamás önálló kötetének a megjelenése. A később kiírt költői versenyek, utazások író-olvasó-közönségtalálkozók lendületet adtak.” Hömpölygött minden. Leírni is nehéz azt a hangulatot: a szárnyalást, a kéziratok zizegését, a sóhajokat, a jelentőségteljes csendeket, a kurjantásokat, a letaglózó véleményeket. Jókat derültünk a képzavarokon. Gyenes Pista Gyöngyösolymosról, Szabó Endre a Homoki szőlőjéből, Karmann Jani Galgagutáról hozta a bort. Endre felelt a vöröshagymáért és a zsíros kenyérért. Becsületére legyen mondván: sohasem hibázott e téren. T. Pataki Laci Salgótarjánból jött, bár közben Gyarmaton is lakott – szerkesztett bizonyos kiváló Gyarmati Naplót a rendszerváltás táján. Editke, a feleség fuvarozta a „Bogárral” a megyeszékhelyről. Laci elnyerte a Komjáthy-babérkoszorút. Most is hallom Görög és Onagy szócsatáját. Görög mondatait: „Te olyan hülye vagy helyből, mint más nekifutásból”. Görög nem sokat írt, de az kétségtelenül ütött. A következő könyvtárigazgató, Oroszlánné Mészáros Ágnes, és a legújabb, Pálincás Katalin is felvállalta a társaságot. Nem annyira természetes ez; ennyi irodalmárt, képzőművészt egyben tartani –, atyavilág! Egyre többen lettünk; felvidéki magyar költők, írók is érkeztek, mint például Hrubik Béla vagy Csáky Károly. Persze itthonról is csapódtak hozzánk ifjú titánok, de kevés kivételtől eltekintve, nem bírták a kemény kritikákat. Megsértődtek, elmaradoztak. Már akik..., mert e kötet is bizonyítja, hogy a legtehetségesebb fiatalok gyökeret eresztettek. Kiváló festők, grafikusok, szobrászok, fotósok is csatlakoztak hozzánk. Ezért került a névbe az „és Művészeti” kapocs. Így lett teljes a kör. Réti Zoltánnal, Farkas Andrással, Csemniczky Zolival, Péntes Gézával, Nagy Mártával, Karmann Jánossal, Szederkényi Attilával, Telekékkel. Felejthetetlenek a nyári alkotótáborok. Kelecsénypusztán ültünk a kastély lépcsőjén, Jobbágy Karcsi bácsi mesélt, egyre csak mesélt életről-halálról, orosz fogságáról. Diósjenőn Serfőző Simon szelíd hangján beszélt a versek születéséről. Bánkon Petrőczy Éva az allúziókról értekezett, Zalán Tibi a szakmáról mondott érdekes dolgokat. Egy Hortobágyi Zoli kép is bejön: Bánk főutcáján ballagva kimagasodik az embergyűrűből. Kezében marmonkanna, benne forrt a savanyú bor a nyári melegben. Az első antológiánk, a Börünkön a betűk 1987-ben jelent meg. Ekkortájt határoztuk el, hogy újtárra indítjuk az új Röpke Ívek füzeteket. A címet Komjáthy Jenőtől kértük kölcsön. Negyedéves megjelenést terveztünk, de ebből nem lett semmi. Hosszú szünet után, antológia formájában indult újra a kiadvány. Évtizede minden évben megjelenik. Nem számoltam össze, de vagy száz könyv biztosan megjelent a társaság szerzőitől. Még akkor sem lebecsülendő ez, ha a mennyiség nem feltétlenül minőséget jelent. Régen még valamennyire igen... Ma már nem annyira. De jórészt vállalhatóak az életművek. Akadtak országos visszhangot kiváltó kötetek, és néhányan irodalmi és képzőművészeti életünk jeles szereplőivé váltak. Szétszéledtünk az országban, mégis visszajárunk. Igaz, más a közeg, nem kedvez a kor az irodalomnak, a képzőművészetnek. A műhelyfoglalkozások is el-elmaradoznak, egyre ritkábban találkozunk.

Ettől persze még tesszük a dolgunk: alkotunk, publikálunk, kiállítunk.

Nagyok a veszteségeink. Elment Podlipszky Ervin, dr. Kerényi Ferenc, Jobbágy Károly, Farkas András, Szederkényi Attila, Kovács Alfonz, Merczel Erzsébet, Görög Imre, Lázár László, Csikász István, és most T. Pataki László. Te jó ég – harminc év, kimondani is sok. Pedig csak egy sóhajtasnyi idő, pillanatnak tűnik. Menni kellene tovább, nekivágni az újabb harmincnek. Ki tudja, lesz-e erőnk...? Ilyen beteg világban nem lesz egyszerű.

Üvegművészeti kiállítás

Ismét benépesedett a rétsági művelődési központ galériája. Új kiállítást megtekinteni, az alkotót ünnepelni érkeztek sokan. Nagy Gabi művei kerültek a posztamensekre és a falakra. Az alkotó persze nem ismeretlen városunkban, hiszen több műfajban is jelen van. Ő vezeti a péntetenkénti Szobrász Szakkört és énekel is a Tolmácsi Hagyományőrző Népdalkörben. No igaz, ez alkalommal nem a dalosok sorában állt, hiszen a köszöntés neki szólt.

Köszöntés, hiszen éppen a megnyitó napján ünnepelte születésnapját. Egyik dalban éppen köszöntésére szóltak az Erdélyből származó sorok. No, de nézzük sorjában az eseményeket.

Miklián Enikő a házigazda, művelődési központ nevében köszöntötte a megjelenteket, majd bejelentette a zenés közreműködőket. Havasréti Pál tekerőjének kíséretével énekelt a tolmácsi kórus. Majd a tekerőt félretéve, a szavak erejével mondott köszöntőt a kiállításhoz Havasréti Pál, és pármondatos ismertetőt a művészről. Ezt nem idézném, de a túloldalon elolvasható.

Az üveg különös anyag. Izgalmas, de érzények, különleges, ezer meg ezer formában képes megjelenni. A fénnel játszva sokszorta több színárnyalatban tündököl, mint bármelyik festmény. Időtállóbb a fémeknél is. Nem véletlen, hogy a többszázéves katedrálisok díszes ablakai hasonló technikán alapulva hirdetik a szent helyek dicsőségét és őrzik egykori mesterek munkáját, mint amilyenekkel néhány itt látott tárgy is megvalósult. Amúgy pedig az üveg rendkívüli ügyességet igényel az alkotótól. A megolvasztott anyagot akkor és ott kell formálni, nemigen van utólagos javítási lehetőség. Törékeny, érzények, ezerszinű, izgalmas. Nem is csodálkozhatunk hát, ha egy női iparművész ezt a kifejezőmódot választja.

A létrehozott termékek értékesek és keresettek is. Ezért bizony nem porosodnak polcszám a műteremben, mert az elkészült darabok gyorsan útrakelnek megrendelőik, megvásárlóik felé. A teremben azért láttunk jónéhány szép műalkotást, amitől Gabi nem szívesen válna meg, így aztán ezeket el tudta hozni a tárlatra. A többiekéről pedig rajzai, tervei tanúskodnak. Majdnem azt írtam, hogy vázlatok, de ez méltatlan lenne, hiszen a falakon elhelyezett aprólékosan kidolgozott munkák önálló életet élő festmények, grafikák is egyben. Akkor is, ha részei, ihletői, kipróbálói a térben és anyagban is létező későbbi daraboknak.

Pár képünk az esemény hangulatát, és néhány alkotást mutat be. A fotó korlátaiból adódóan nem elég híven bemutatva a valóságban szokféle árnyalattal, fénnel csillogó üvegeket. Újra csak arra biztathatunk mindenkit, hogy tekintse meg a tárlatot, és személyes tapasztalás alapján jusson művészeti élményhez a galériában látható tárgyak szemlélésével. Március 15-ig áll a kiállítás. Jöjjenek el. Továbbá csak biztathatunk mindenkit, ha tetszenek Nagy Gabi munkái, közös tevékenységben maguk is részt vehetnek a szobrász szakkörben. Oda is érdemes péntek esténként bekopogtatni, leülni és művészeti segítséggel alkotni valami egyedit.

Girasek Károly

Nagy Gabi a kiállítás megnyitásakor

Havasréti Pál megnyitja a kiállítást

Tisztelt vendégeink, egybegyültek, barátok, ismerősök!

Engedjék meg, hogy pár szóval menyissam ezt a kiállítást. Az itt látható munkák egy kiragadott ciklust mutatnak Nagy Gabi művészi munkásságából. A kiállítás egyik felén a közelmúltban készült grafikák, a másik oldalon pedig az üvegtárgyak és az azokról készült fotók láthatóak. Az utóbbi 10 évben Nagy Gabi üvegművesként dolgozott, az itt bemutatott tárgyak, képek, csak egy szűk keresztmetszetét mutatják az általa készített munkáknak.

Nagyvonalakban ismertetném művészi életrajzát. Keramikusként végzett Budapesten és dolgozott éveken keresztül az Iparművészeti vállalatnál, majd pedig saját műhelyében. Érdeklődése inkább a figurális kisplasztikák felé irányult. Több egyéni és kollektív kiállításon volt módja alkotásai bemutatására. Így Budapesten az UVATERV Művészeti Galériában állított ki édesapjával, Nagy Szilveszter festőművésszel együtt.

Majd több egyéni kiállítása volt Budapesten a II. ker.-i Vizivárosi Pince Galériában, a Marczibányi téri Művelődési Központban, ahol a szobrait mutatta be. Az érdi Szepes Gyula Művelődési központban, Tárnokon, Diósdon és Budaörsön egyéni és kollektív kiállításokon, üveg és plasztikai kiállításokon mutathatta be tudását. Amióta itt él Nógrád megyében, Tolmácson, ez az első bemutatkozása, bár az általa szervezett nyári képzőművész táborban, vagy falunapokon, fesztiválokon is megismerkedhettek vele az érdeklődők. A sikerre való tekintettel most is folyamatosan működik a szakköre itt a Rétsági Művelődési Házban is. Terveiben szerepel még egy olyan szakmai alkotótábor, mely a térségünkben alkotó, dolgozó, itt élő kollégákat, pályatársakat hívná egybe.

Alkotásai teljesen egyéniék, saját tervezésűek, és a Tiffany technikán belül mástól nem látható egyéni technológiát fejlesztett ki. Igen mives tárgyait aprólékos motívumvilága a keleti témákra, formákra emlékeztetnek. A mostani kiállítás azért rendhagyó, mert először láthatjuk grafikáit. Rajzaiban is mint egyéb munkáiban, észrevehető a múltba tekintés, a hagyományok tisztelete. Nem is akar a mai nonfiguratív próbálkozásokban részt venni. Szerinte a művészetnek elsősorban az a feladata, hogy simogassa a szemet és a lelket, hétköznapjainkban, az otthonunkban. Úgy a plasztikai, mint az üveg tárgyai és a grafikái is egységes, tudatos, kiforrott és sajátos stílusúak. Kérem Önöket, hogy érezzék jól magukat Nagy Gabi világában. A kiállítást megnyitom.

Rétság, 2010.02.17.

Girasek Károly képei a kiállítás megnyitásáraól

HÖRÖMPŐ GERGELY

Magyar Nagypéntek

Már öregedő fejjel állok a tavaszban.
Nem is tudom, hogy szállt el hirtelen
a lassan jövő nyár, az ősz, csendes tél;
lassan telő, hirtelen múltó életem.

Még sose nézett rám ilyen szeretettel
a Megfeszített... most éreztem Őt...
megláttam vérén az atyáknak vétkét,
a tavaszt, a munkát, művészeteket, a nőt,

anyáinkat, Mária Magdalénát,
évezredek során elhunyt sok katonát,
a magyar történelem vértanúságát,
és síkságainkon rengő gabonát.

Virágok voltak körülötte, Jézus-szív szirmok,
s nagyanyám tulipánjai,
kéknefelejcek, amik fogják egykor
behorpadt síromat díszíteni.

Benne van, magára vette, keresztre vitte
egész elrontott életünk,
amit mi rontottunk el, s mit mások,
-nekünk nem lehet "végzetünk".

Szűz Mária

AUDITOR

Szávai Attila írása

Bandi bá'

A biztonsági őr lihegve érkezett az épületbe, azt mondta, a kettes épület mögött jelenést látott. Mármost úgy értette ezt, hogy szerinte csak neki privátba alászállt valami szent ember és azt mondta, jól van Bandibá'. Mást is mondott, csak arra már nem emlékezett, mert nincs hozzászokva ahhoz, hogy a kettes, vagy akárhányas épület mögött csak úgy dirr-durr bekapcsoljanak egy iszonyatosan nagy erejű reflektort az égből csak Bandi bá'nak, akkora fényt, hogy megköt a beton, ha frissen van terítve.

Az öreg biztonsági őr is leginkább csak elterülni tudott az ámulattól, meg a kezeit ellenzőként a homlokára illeszteni, hogy azért a nagy fényben maradjon a fejben némi pupilla. Meg persze megkérdezte azért, hogy kifene, vagy mifene vagy te, hogy ekkora fényekkel jössz, illetve ordította ezt, mert hang is volt a jelenéshez, olyan, mint mikor elindul a metró. Ám, hogy a hang mit mondott, arra már nem emlékezett az őr. Korábban is hallott már az ilyesmi dolgokról, az öreganyja mesélt neki ilyesmiket erősen átítatva vallási ügyekkel, meg a bulvársajtóban is olvasott már hasonló eseteket. Utóbbi elgondolva felhívta egyik ismerősét, aki történetesen egy bulvárlapnak dolgozik, felhívta, hogy sztori van Gézukám, akkora jelenést láttam a kettes mögött, hogy alig fért be az épületek közé. Gézuka elsőre nem értette, hogy milyen kettes, meg milyen jelenés, de végül elmagyarázta neki Bandi bá', hogyan is volt. Az idős biztonsági őr kissé feltupírozta a történetet, hogy legyen egy kis sava-borsa is, ne csak úgy, egy sima hétköznapi jelenésről szóljon a sajtó. Meg amúgy is unja már, hogy a kolléga telerakta a pihenőhelyiség üzenőfalát olyan újságcikkekkel, amik a fia politikai sikereiről szólnak. Kicsit unta már ezt Bandi bá', és nem adta alább egy szaftos jelenéses cikknél, ami csak róla szól, meg persze a jelenésről. A cikkhez volt persze illusztráció is a másnapi lapban, nagy fény, hosszú ruhás alak, előtte a stilizált biztonsági őr, amint akkorát néz, sőt ámul, mint egy tankhajó. Titkon abban reménykedett a Bandi bá', hogy eztán teljesen felfigyel rá a média, műanyag játékokat gyártanak majd, amiken ő lesz majd az egyik bábu, a másik persze a jelenés, játékfénnyel és játékfüstökkel. Rajzfilmet, sőt rendes nagyfilmet csinálnak majd, ő lesz a főszereplő, aki saját magát játssza majd el, benne lesz a nívósabb reggeli műsorokban, először, mint vendég, aztán, mint az ember, aki akkorát látott, akkora jelenést, hogy azóta sem tért magához. Ezért már simán leosztanak a mázósabb kereskedelmi tévéknél egy külön rovatot, mondjuk olyan fantáziadús címmel, hogy „más világ”, vagy a „látó ember”. Talán még a Forma-1 boksztucájába is beengedik majd viájpisan, hiszen akkora ember lesz ő, hogy boksztucát is neveznek majd el róla. Bár ő igazándiból egy fékcsikkal is beérné, ami csak a sajtója és otthon kirakhatná a vitrines szekrénybe a soha nem használt levesestányérok közé. Nincsenek nagy igényei, biztonsági őr ő, nem gyordzsbu.

A jelenés után az első gondolata volt, hogy eztán minden járőrözés során magával visz egy videokamerát, hogy ha bármi rendellenese tapasztal, azt meg tudja örökíteni. Függetlenül attól, hogy a tudomány a mai napig nem egyezett meg abban, hogy levideózni, vagy felvenni videóra, de talán mindegy is. Meg a jelenésnek sem oszt vagy szoroz, hogy fel, vagy le, jön és kész, jelenik, ahogy kell. A jelenés után a biztonsági őrnek az a határozott benyomása támadt, hogy ő egy kiválasztott ember, egy kivételezett személyiség, hiába, egy valamire való jelenés nem akárkinek hoznak össze, biztos valami nagy különlegességet látnak benne ott, ahol az ilyen jelenéseket szervezik. Azt, hogy hol, azt nem tudja pontosan, de körülbelül az égből mögé sejti a dolgot.

Bandibá' jelenés utáni második gondolata az volt, hogy politikai tőkét kovácsol a nem mindennapi eseményből. Jelentést ad a jelentős jelenésnek, mármost hogy kitalál valami okot, célt, hogy aztán meggyőzhesse az embereket, hogy ugyan ő nem ért a politikai szálakhoz, de a mellékelt ábra is úgy mutatja (ilyenkor a jelenésre céloz), hogy ő bizony nem egy szokványos mezei biztonsági őr, neki bizony komoly feladatokat tűzött ki célul egy nem evilági politikai bizottság. Biztos, ami biztos, gyorsan pártot alapított, melynek neve, a Fény Pártja lett.

Program nem volt, de nem is volt rá szükség, más párt is csak a kampányban ígér fűt-fát, Kánaánt, de legalábbis mézesmadzagot, noha tudvalévő, hogy az ilyen esetekben gyakran hamarabb fogy el a méz, mint a madzag. A madzag meg ugye nem tartozik az ingyenc falatok közé, mivel nem hagymás rostélyos. Bandi bá' a kampányban nem ígért semmit. Egészen pontosan annyit mondott minden kampányrendezvényén, hogy nem tudja hol áll a falu, és azt sem, hogy mi lesz a településsel, ha ő lesz a polgármester. És nyíltan bevallotta azt is, hogy a politikához annyira ért, mint a bálnavadászathoz. A falusiak nagyon jól tudták, hogy a falu száz kilométeres körzetében biztosan nincs bálna, tenger is csak a tévében, bálnavadász meg abban se minden nap. Főleg az őszintesége miatt lett szimpatikus Bandi bá' a faluban. Meg is választották polgármesternek, bízva a jelenés jelentőségében és abban, hogy fellendítheti a falusi vallási turizmust az új faluvezető. Fel is építettek egy kegyhelyet a posta mellett. Ember nagyságú szobrot emeltek, körülvették deszkakerítéssel, virágládákkal, mögé meg beüzemelték a téesz kiszuperált aggregátorát a speciális ipari lámpákhoz, amiket bekapcsoltak a mise után, hogy élethű legyen a dolog. Akkora volt a fény, hogy csak védőszemüvegben lehetett megközelíteni a helyszínt, a szemfülesebbek hegesztőmaszkot hoztak, amikre színes vallási jeleneteket festettek otthon, később árultak is ilyeneket, annyira bevált ez a módszer. Aztán, miután bezárták a postát, és hoztak mobilpostát helyette, a kegyhelyet is mozgósították, felrakták a téesz teherautójára és rendszeres időközönként körbevitték a járás falvaiban.

ÁCS BÓDOG az Obsitos Főstrázsamester

EGYSZER VOLT...

Valamikor, réges-régen, még arra messze, bé, az ántivilágban, élt a Hargita tövében egyszer egy szegény ember. De nem volt ennek a szegény embernek az égvilágon semmi vagyonkája, csak szépséges felesége, és egy szem kicsi fiacskája, s még a fél feneke es kiállt likas nadrágjából az nagy szegénység okán. Azért csak éltek, éldegéltek szép csendesen, békességben, szeretetben, megelégedve mindazzal amijök van.

Osztán egyszer csak az sátán parancsára nagy háborúság tört ki a világban, a nemzetek között, s rendre elérte gyönyörű Erdélyországot es.

S hiába volt az székely vitézség, az magyarai virtus, hiába imádkoztak az odavaló népek az ő istenükhöz tornyos, nagy templomaikban. És hiába hívták, várták, nem jött el Csaba királyfi sem az ő seregeivel Hadak útján, csillagösvényen megsegíteni végromlásba jutott népét.

De jöttek az oroszok, s jöttek az oláhok, kik sok csatában győzedelmeskedtek az szegény magyaraiak s az székelyek népe felett. Annak utána pedig, a győztesek erősen sok kegyetlenkedéseket s még számtalan egyéb istentelenségeket míveltek vélek, szörnyen ölve, nyúzva, üldözve az védtelen népeket.

Bizony mondom néktek, fegyver élin vezett el akkoron az magyaraiak, s az székely nép színe-java!

Megijedt erősen a szegény ember, hallván a sok szörnyűségről, s ijedtében fogta szép feleségét, egy szem kicsi fiacskáját, s úgy el-kitalpaltak a tündérszép Erdélyországból, hogy csak úgy porzott a föld lábuk alatt. De ugyancsak beléjöttek volt az nagy szaladásba, mert meg sem álltak, míg az ország másik felibe nem értek.

Történt osztán, sok üdő multával, hogy a népek erősen megunták már a háborúskodást, egymás nyuvasztását, s végre békét tettek volt az országban, a világban, s a szegény ember szeretett volna visszamenni a Hargita tövébe, övéi közé. Ám hiába volt a szívbéli óhajtás, mert közben arrafelé idegen világot teremtettek a győztes nemzetek hatalmasságai, oláhok kezére adva egész tündérszép Erdélyországot.

Búsult is a szegény ember erősen, mert még övéi látására sem mehetett arrafelé sokáig!

De mit tehetett, belé kellett nyugodjék az új rendbe, a családról es gondoskodni kellett, hát megpróbáltak úgy élni, ahogy lehetett.

Az évek jöttek, s mentek csendesen. A kis család lassan gyökeret eresztett az idegen földben, a nyugati gyepüknél, ám a szegény ember és az ő szép kicsi felesége bizony sokat emlegették tündérszép Erdélyországot, a szülőföldet, s fáj a szívük övéik után erősen.

Annak utána, a szegény ember, hogy kinyérre valót keressen, hivatalt vállalt volt, s intézte erősen az együgyű városi népek ügyes bajos dolgait. Szép kicsi felesége meg egy oskolában próbálta ama városlakó emberek tudatlan gyermekeit a betűvetés tudományára reavezetni, merthogy tanítónő vala az istenadta.

A kicsi fiú meg csak élte a gyermekek gondtalan életét, s járta rendre az oskolákat, egyikből ki, s a másikba bé. Ám a tudományok elsajátítására nem sok hajlandóságot mutatott, minek okán a szegény ember időnként úgy elnégyelte volt, hogy még az eget es nagybögőnek nézte.

Teltek, múltak az évek. A kicsi fiú nőtt, nődögélt, s játékaik közben, hogy nagy kedvit lelte volna benne, egyre jobban áhítozott a vitézi élet után, s erősen elhatározta magában, egyszer ha megnő, katonának áll!

De mert sokat betegeskedett, s nagyon gyengécske vala, élete gyertyája kicsi lángját párszor ugyancsak meglibegtette a túlvilági szellő.

- No, ha te katona leszel, akkor az én botom es nyulat ló – eresztette búnak fejét a szegény ember időnként, ám korai volt a nagy búslakodás.

Jöttek az évek, s mentek csendesen.

Rendre meghozta mindegyik azt, ami már előre meg volt írva a Sors nagykönyvében.

A kicsi fiúból az évek múltával aztán nagyfiú lett, megerősödött, s elkerült más tájékára az országnak. S hát halljatok csudát, egyszer csak olyan virtigli katonatiszt kerekedett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de rea nem!

Így osztán élhette az ő vitézi életét, ahogyan gyermekként megálmodta volt, s ahogyan meg volt néki írva élete nagy könyviben.

Büszke is volt rá a szegény ember erősen, nagyon sokáig.

Történt osztán, sok esztendő múltával, hogy a szegény ember, s az ő szépséges felesége megöregedtek, s a hatalom emberei elbocsáták őket kegyelemben a szolgálatból.

Annak utána pedig a szegény ember, hogy tenne valami hasznosat, erősen elhatározta, mindazt, ami vélek történt az nagy háború előtt, meg sok egyéb történésit életinek papírra veti, akar hajdani krónikásai régmúlt időknek tevék. Gondolta pedig mindezt azért, hogy életinek története szolgáljon okulásul mindenféle rendű és rangú népek számára.

Antul fogva osztán csak írt, írogatott a szegény öregember szorgalmasan, alig győzte volt papirossal, s téntával. Szólottak pedig ezek az írások a Székelyföldről, szépséges Erdélyországról, a Hargitáról, havasi pásztorokról, vadászatokról, medvékről, farkasokról, s osztán még sok más dolgairól az havasi életnek. Végezetül, pedig, hogy erősen szerette volna tudni tetszenek-é történetei, elküldte volt azokat az írásban jártas, komoly, nagytudományú bölcsekhez, mondanának róluk ítéletet.

S hát az írástudó bölcsek úgy megörvendtek az szép történeteknek, hogy rögvest elsőnek tették volt az országban sok más írományok közül. Annak utána pedig, hogy tudják olvasni az szép történeteket az városi népek kedvökre, ama nagyhírű Gutenberg mester ördögös masináival kinyomtatták volt mindet nagy árkus papirosokra, s még osztán kicsi könyveket es csináltak volt belőlük.

Bizony mondom néktek, ama nevezetes írások nagy örömiére szolgáltak mindenféle rendű és rangú népeknek.

Ám egyszer, hogyan, hogyan nem, a hatalom gonosz adószedői, s más egyéb, orcátlan bitangok, felfigyeltek rea, mert írásaiért pár garast es kapott, s ezért úgy gondolták, még meg talál nagyon gazdagodni a szegény ember.

- Nosza, el kell hát venni tőle... még azt a keveset es! – hoztak szigorú ítéletet az adószedők hivatalának hitvány bírái. Elkézdtek hát sarcoló leveleket küldözgetni néki, s ijesztgették szörnyű nagy büntetésekkel a szegény embert, no, meg azzal es, majd rea küldik végrehajtó pribékeiket.

Szörnyen megijedt a szegény ember a sarcoló levelektől, s erős esküvéssel megfogadta, soha többé nem vet egyetlen sort sem papírra, bárhogyan kérleljék is ama komoly, és nagy írástudó bölcsek.

Így osztán a kis család menekülését úttalan utakon a hódító, idegen hadak elől tündérszép Erdélyországból, s osztán az ország egyik szegletéből ki, a másikba bé, már nem írta meg. Pedig, bizony mondom néktek, okulhattak volna belőle mindenféle rendű és rangú népek.

Ekképpen vetettek véget az adószedők gonosz bírái a szegény ember krónikás hajlandóságának, ott a nyugati gyepű mellett, az idegöny városban.

Annak utána pedig a szegény ember s felesége csak éltek, éldegéltek csendesen, öregesen.

De hiába éltek már sok ideje abban az idegöny nagyvárosban, ott a nyugati gyepűknél, az idegöny emberek között, soha nem lett igazi otthonuk, mert szívük örökké visszahúzta őket az elhagyott, elveszített szülőföldre, tündérszép Erdélyországba.

Sok üdő múltával pedig, hogy az Úr által kimért idejük ebben a világban elfogyott, itt hatták volt ezt a siralom völgyét mind a ketten csendesen.

Ám a szegény ember fél feneke akkor es kiállt likas nadrágjából, az nagy szegénységnek miatta... Mint valamikor réges – régen... arra messze, bé, az ántivilágban, a Hargita tövében.

Véget ért a szegény ember története, gombolyítom fel a mese fonalát, melynek azért még folytatása is van, mert a hajdani „virtigli” katonatisztból mára „nyugalmazott honvédtiszt” lett, olyan szerencsés életúttal háta mögött, amelyet annak idején, kisfiúként megálmodott!

Mostanában, amikor, egyre gyakrabban nézegetek a gyarló emberi emlékezet mindent megszépítő tükrébe, tiszta szívből fájlalom, hogy drága szüleim már nem örülhetnek írásaimnak...

... mert elment a szegény ember, meg az ő szépséges felesége messzire. Elköltöztek egy másik, szebb világba, ahonnan már sokkal könnyebb eljutni a tündérszép Erdélybe, a Hargita tövébe, a Székelyföldre... és a szülői házba – Nagyenyedre!

PÁLYÁZATOK

Aranyszalma - Országos Szálasanyagfonó Pályázat

Kiíró: Kéky Lajos Városi Művelődési Központ (Hajdúnánás)

Határidő: 2010. 05. 10.

Pályázhat: bárki

Pályázni lehet:

Minden szalmából vagy vesszőből készült olyan használati tárggyal, mely a mai kor háztartásában is használható, jól funkcionál.

A pályázaton csak 2 évesnél nem régebbi alkotások vehetnek részt.
Forrásanyagot használóknál kérjük tüntessék fel a származási helyet.

A pályamunkák száma: maximum 5 db.

Az alkotásokon fel kell tüntetni az alkotó nevét, címét, a pályázati tárgy megnevezését.

A pályázati anyag NIT zsűrizésére is lehetőség van térítés ellenében (800 Ft/tárgy)

Nevezési díj: 1500 Ft

Jelentkezési határidő: 2010. május 10.

A pályázat beadásának határideje: 2010. június 4.

A díjakat 2010. június 26-án megrendezésre kerülő kiállítás megnyitón adjuk át.

Díjak kategóriánként:

I. díj: bruttó 40 000 Ft

II. díj: bruttó 30 000 Ft

III. díj: bruttó: 20 000 Ft

A díjazott, valamint a kiállításra kerülő alkotásokat zsűri válogatja ki, a díjak mértékén - a beérkezett anyag színvonalától függően - változtathat, átcsoportosíthat.

Jelentkezés és további információ:

Kéky Lajos Városi Művelődési Központ

4080 Hajdúnánás, Köztársaság tér 6. Tel.: 52/382-400

nanasvmk@nanaskabel.hu

AZ ÉN MESÉM 3.

ÍRJUNK EGYÜTT MESEKÖNYVET!

a Pataky immár negyedik alkalommal hirdet meseíró pályázatot 3 kategóriában:

I. 6-12 éves gyermek

II. 13-18 éves gyermek

III. felnőtt

A pályaművek terjedelme: maximum 1 oldal, kb. 3500 karakter MsWord vagy Rich Text formátum. Kérjük, hogy a szöveget ne szerkeszd!

Beküldési határidő: 2010. március 21. Kizárólag elektronikus úton!

A mese elejére írd: a kategóriádat, neved, címed és az e-mail címed.

Beküldési cím: nkriszta@patakymk.hu

ILLUSZTRÁLJUNK EGYÜTT MESEKÖNYVET!

A www.patakymk.hu oldalon az internetes mesekönyvben április 2-ig közzétett mesékhez várunk szabadon választott technikával készült A/4 méretű kizárólag papír alapú illusztrációkat. A rajz hátuljára írd: a választott mese címét, és szerzőjét; valamint a neved, lakcímed, és az e-mail címed.

Beküldési határidő: 2010. június 13.

Beküldési cím: Pataky Művelődési Központ

1105 Budapest, Szent László tér 7-14.

A borítékra írd rá: Az én mesém

Az eredményhirdetések szeptemberben lesznek. A nyerteseket levélben értesítjük. A legjobb alkotásokból szeretnénk megjelentetni Az én mesém c. mesekönyv 3. kötetét!

PATAKY MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

1105 Budapest Szent László tér 7-14. telefon: 06-1-260-9959

www.patakymk.hu

Ember az erdőben, az erdőért - természeti értékeink megőrzése - fotópályázat

Kiíró: Ipoly Erdő Zrt.

Határidő: 2010. 05. 05.

Pályázhat: életkortól, foglalkozástól, lakóhelytől függetlenül bárki

A pályázat a természeti értékeink életünkben betöltött jelentős szerepére, valamint a környezetre gyakorolt pozitív emberi hatások fontosságára kívánja felhívni a figyelmet.

A pályázók köre:

A pályázaton életkortól, foglalkozástól, lakóhelytől függetlenül bárki részt vehet.

A pályázat célja:

A pályázat célja a fotósok művein keresztül felhívni a figyelmet a természeti értékeink megővésére, a környezetre gyakorolt pozitív emberi hatások fontosságára.

A zsűri a három legjobb munkát értékes ajándékokkal díjazza:

- első helyezett díja: egy 2 főre szóló wellness hétvége
- második helyezett díja: 50 000 Ft értékű könyvtalvány
- harmadik helyezett díja: 30 000 Ft értékben bor ajándéksomag
- közönségszavazás díja: 70 000 Ft értékben fotóeszköz utalvány

Eredményhirdetés

A kreatív fotópályázat eredményeit 2010. május 14-én a

<http://www.weberdo.hu> -n tesszük közzé.

Az ünnepélyes díjátadó az Ipoly Erdő Zrt. által rendezett Madarak és Fák Napja - Dalosmadár Találkozón kerül megrendezésre (a részletes programról és az ünnepélyes díjátadó pontos időpontjáról e-mailben értesítjük a pályázókat)

A pályázati kiírás letölthető: <http://www.weberdo.hu>

További információ: EFFIX-Marketing Kft. - Szittyá Anita

e-mail: office@effixmarketing.eu

Tel.: 06-20/201-5712

*Egy nemzet intelligenciája csak akkora nagy,
amikorának irodalma mutatja.”*

(Mikszáth Kálmán)

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Nógrád Megye Önkormányzata, valamint a *Palócföld* irodalmi, művészeti, közéleti folyóirat szerkesztősége a 2010. évre meghirdeti a

MIKSZÁTH-PÁLYÁZATOT.

A pályázaton eddig nem publikált, máshol egyidőben be nem nyújtott, mikszáthi hagyományokhoz kapcsolódó szépirodalmi művekkel, valamint tanulmányokkal lehet nevezni.

Maximális terjedelem: 15 flekk (1 flekk 1350 karakter)

A pályamunkákat 3 példányban, jeligével ellátva (feloldását zárt borítékban)

2010. június 15-ig

lehet benyújtani a *Palócföld* Szerkesztőségének címére (3101 Salgótarján, Pf.: 270).

A pályázatot a *Palócföld* folyóirat szerkesztősége bírálja el.

A pályázat díjai:

I. 100 000 Ft

II. 80 000 Ft

III. 60 000 Ft

Eredményhirdetésre 2010 szeptemberében,
a Nógrádi Megyenap és Kulturális Fesztivál keretében kerül sor.
A díjazott művek közlésének jogát a *Palócföld* folyóirat fenntartja.

Nógrád Megye Önkormányzata

Palócföld Szerkesztősége

Balatonfüred Város Önkormányzata
ismét meghirdeti verspályázatát a

Salvatore Quasimodo Emlékdíj

elnyerésére.

Valamennyi pályázó két magyar nyelvű, kiadatlan,
más pályázatokon nem díjazott és nem említett művel vehet részt.
A pályamunkákat gépirással 5 példányban kérjük eljuttatni
2010. május 31-ig a következő címre:
Polgármesteri Hivatal 8230. Balatonfüred, Szent István tér 1.

A kettőnél több verset küldők pályázatát nem áll módunkban figyelembe venni,
illetve a csak egy példányban küldött pályázatokat sem.

Valamennyi beküldött példányon kérjük feltüntetni
a pályázó teljes nevét és címét,
a borítékra írják rá: Quasimodo költői verseny!

A beküldött műveket nem áll módunkban visszaküldeni!
A pályázaton első díjas költemény elnyeri az Emlékdíjat,
valamint 400 000 Ft összegű ösztöndíjat.

A zsűri a fődíjon kívül más díjakat is kiadhat.
A díjkiosztót a 2010. szeptember 4-én rendezendő
nemzetközi költőtalálkozó keretében,
az este 6 órakor kezdődő gálaesten
– a zsűri jelenlétében –
tartjuk meg.

E havi számunk szerzői:

Ács Bódog (Barót, Háromszék Vm. 1942) Pápa, nyugalmazott honvédtiszt

Balog István (Békés, 1951) Felsőpetény, kézműves, erdei iskola vezető, "világutazó"

Csapó Lajos (Makád, 1947) Szigethalom, költő, festőművész

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Girasek Károly lapunk webmestere

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő

Kirilla Teréz (... 1972) Budapest, író, költő

Kontra Marika Szvíta (Pásztó, 1964) Pásztó, művelődésszervező, költő

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Maglódi Imra (Balassagyarmat, 1968) Balassagyarmat, BV tiszthelyettes, költő

Makkai László (Budapest, 1953) Kosd, zenész, költő

Móritz Mátyás (Budapest, 1981) Budapest, író, költő

Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő, író

Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

Százdi Sztakó Zsolt (Ipolyság, 1967) Százd, író

Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, művelődési ház igazgató

Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Természetismeret:
Balog István

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
0630-383-5385

Email cím:

karaffagye@gmail.com

www.karaffagye.blogspot.com

hgev@freemail.hu

bajkalamour@freemail.hu

Terjesztés kizárólag PDF formátumban.

Nagy Gabi: Üvegdoboz